

DEL 2 KONTRAKTSGRUNNLAGET

FOR

GENERALENTREPRISE NS 8405

1000999 GENERALENTREPRISE HAMANG NORD- VANNLEDNING

INNHold

A. Generell del	2
A.1. Innledning	2
A.2. Kort om kontraktsarbeidets omfang	2
A.3. Organisasjon og entreprisemodell	3
B. Kontraktsbestemmelser	4
B.1. Alminnelige kontraktsbestemmelser	4
B.2. Spesielle kontraktsbestemmelser	4
B.3. Bærum kommunes seriøsitetsbestemmelser	10
B.4. Ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden	22
B.5. Sanksjonsloven med tilhørende forskrifter	25
C. Tekniske krav	25
C.1. Ytre miljø	25
C.2. Teknisk beskrivelse	33
C.3. Tegninger	33
C.4. Tekniske referansedokumenter	33
C.5. Dokumentasjon av utført kontraktsarbeid	34
D. Krav til byggeprosessen	36
D.1. Administrative rutiner	36
D.2. Kvalitetssikring	40
D.3. Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA)	41
D.4. Øvrige krav til byggeprosessen	41
E. Frister og dagmulker	42
E.1. Frister	42
E.2. Dagmulker	44
E.3. Framdriftsplanlegging	44
F. Vederlaget	44
G. Vedlegg	45

Strukturen i dette dokumentet er basert på NS 3450:2014 – Konkurransesgrunnlag for bygg og anlegg - Redigering og innhold

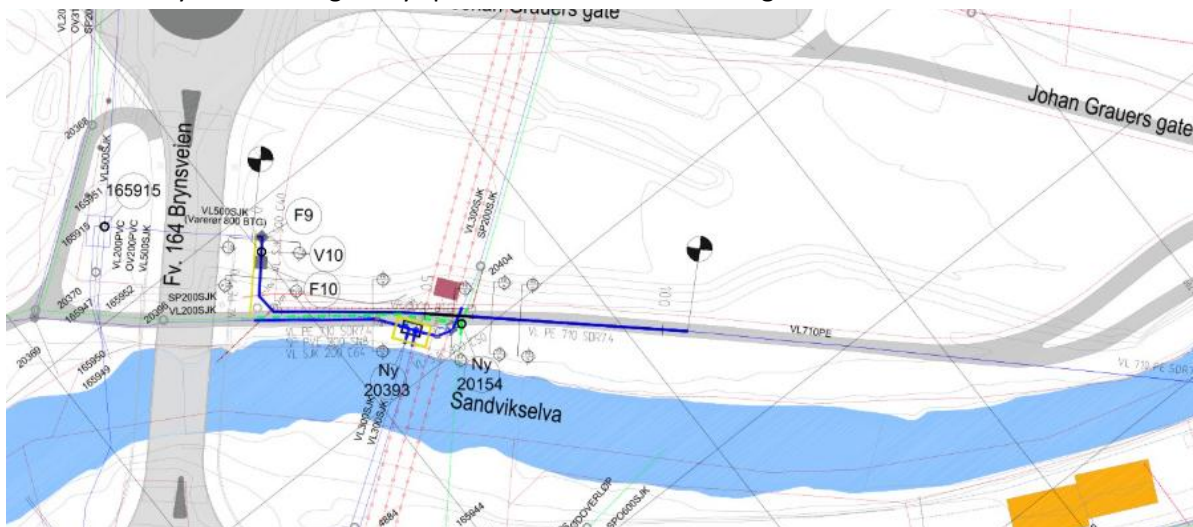
A. Generell del

A.1. Innledning

Prosjektet skal gjennomføres for å øke kapasiteten og sikkerheten for vannforsyningen på Fornebu etter at antall boliger og arbeidsplasser på Fornebu nå er vedtatt økt vesentlig i forhold til forutsetningen ved utbygging av infrastrukturen på begynnelsen av 2000-tallet, samt at tilsvarende utbygginger på Lysaker har økt vesentlig.

A.2. Kort om kontraktsarbeidets omfang

Det skal legges ny VL710 PE100 SDR7, 4 mellom tidligere lagt VL500 SJK rett øst for fylkesvei 164 Brynsveien og VL710 PE SDR7, 4 som tidligere er boret under Sandvikselva. Total lengde er ca. 100 meter. I avvinkling på støpejernsledningen og i materialeovergang mellom SJK og PE skal det etableres forankringsklosser for å ta opp opptredende krefter. Det skal også etablere en vannmålerkum mellom forankringsklossene. Parallelt med den nye hovedvannledningen skal det over en strekning på ca. 45 meter legges en SP200 PVC SN8 og en VL200 SJK. Det skal også etableres en ny vannkum og en ny spillvannskum som erstatning for eksisterende kummer.

I henhold til vedtak fra Statsforvalter må følgende ivaretas:

Vedtak om tillatelse etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag

Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus gir Bærum kommune tillatelse til fysiske tiltak i vassdrag i Sandvikselva i Bærum kommune. Vedtaket er fattet med hjemmel i forskrift om fysiske tiltak i vassdrag § 1 bokstav a. Tillatelse med vilkår er gitt med hjemmel i § 2.

Tillatelse gis med følgende vilkår:

- Tiltaket skal gjennomføres som beskrevet i søknaden, med de avbøtende tiltak som er beskrevet.
- Tiltaket skal ikke gjennomføres i gyte- og vandreperioden for laks og sjøørret, **fra 15. august til 1. november.**
- Utstyr som er i kontakt med vassdraget skal desinfiseres før og etter bruk.
- Tiltaket skal gjennomføres på lav vannføring og på en måte som i minst mulig grad fører til partikkeltransport nedover i vassdraget.

- Det skal gjøres tiltak for å begrense partikkelspredning som følge av arbeidene.
- Masser som tilføres elvebreddene skal ikke ha med seg avfall eller forurensninger som kan påvirke vannforekomsten negativt.
- Det skal gjøres tiltak for å begrense spredning av fremmedarter.
- Eventuelle masser som tilføres kantsonen skal ikke inneholde fremmede arter eller frø av fremmede arter.
- Dersom det påtreffes elvemusling underveis i arbeidet, skal disse flyttes oppstrøms til egnet lokalitet. Det må innhentes tillatelse fra Statsforvalteren for eventuell flytting av individer.
- Det skal foreligge tillatelse fra grunneierne før arbeidet starter.
- Ved behov for hogst av kantsone må det søkes om dispensasjon etter vannressursloven § 11 til Statsforvalteren.

A.3. Organisasjon og entreprisemodell

A.3.1. Prosjektets organisasjon

Prosjektet er organisert som følger:

Tiltakshaver (Oppdragsgiver/ forvaltningsmyndighet):	Bærum kommune, Vann og avløp Plan Oppdragsansvarlig: Lise Lyng
Byggherre:	Bærum kommune Prosjektenheten
Prosjektleder (Byggherrens representant):	Navn: Hildegunn Østerbø Sørumsdalen Mobil: 409 17 810 E-post: hildegunn.sorumsdalen@baerum.kommune.no
Byggeleder:	Navn: TBD Mobil: E-post:
Byggherrens engasjerte rådgiver/prosjekterende:	Firma: Cowi AS Adresse: Fredvang Alle 10, 2321 Hamar Oppdragsleder: Linn- Anita Lund- Skogen Mobil: 952 51 330 E-post: lsu@cowi.com

Bærum kommune, Vann og avløp plan er som tjenestested ansvarlig for blant annet alle investeringer innenfor programområdet vann og avløp og for utarbeidelse av handlingsprogram. Ut fra et godkjent handlingsprogram overtar Bærum kommune Prosjektenheten som kommunens representant det videre formelle ansvaret for prosjektene i gjennomføringsfasen. Etter ferdigstillelse, blir prosjektene overlevert vann og avløp igjen for drift og vedlikehold.

Prosjektleder er byggherrens representant i henhold til NS 8405 pkt. 6 og er den eneste som har fullmakt til å forplikte byggherren, med mindre annet er skriftlig avtalt.

Byggeleder er til stede på anleggsområdet på vegne av byggherren og har fullmakt til å fatte beslutninger i tilknytning til styring og kontroll av entreprenørens utførelse. Byggeleder har ikke fullmakt til å bestille eller akseptere endrings- og tilleggsarbeider, men har fullmakt til å avise krav.

Byggherrens rådgivere og andre tjenesteenheter i kommunen kan ikke påføre byggherren forpliktelser, med mindre annet uttrykkelig er angitt.

Andre tjenesteområder i kommunen og brukere/tjenestested regnes som tredjemenn i relasjon til denne kontrakten. Det er ingen identifikasjon mellom byggherren og disse.

A.3.2. Entrepriseform

Prosjektet gjennomføres som en generalentreprise etter NS 8405, med de endringer som fremgår av dette dokumentet.

B. Kontraktsbestemmelser

B.1. Alminnelige kontraktsbestemmelser

For denne kontrakten gjelder NS 8405:2008, med de endringer og suppleringer som fremgår av dette dokumentet.

B.2. Spesielle kontraktsbestemmelser

I punktene under fremgår de spesielle kontraktsbestemmelsene som endrer og supplerer NS 8405.

B.2.1. Varsler og krav (NS 8405 pkt. 8)

Annet avsnitt annen setning utgår og erstattes av:

Alle varsler og krav og svar på disse som skal meddeles etter bestemmelsene i kontrakten, skal fremsettes elektronisk i prosjektets prosjekthotell dersom bruk av prosjekthotell er avtalt.

Entreprenørens varsel omfattet av pkt. 21.1 og kapittel IV skal gis ved byggherrens varslingsskjema: Varsel fra entreprenør til byggherre, se vedlegg V19.

Følgende setning tilføyes i tredje avsnitt:

Dette gjelder ikke for krav, og for forespørsler etter 34.4, som fremsettes for første gang i eller i forbindelse med sluttoppgjøret.

B.2.2. Sikkerhetsstillelse (NS 8405 pkt. 9)

B.2.2.1. Generelle bestemmelser (NS 8405 pkt. 9.1)

Annet avsnitt første pkt.um utgår og erstattes med følgende:

Sikkerheten stilles som selvskyldnerkausjon fra norsk bank, forsikringsselskap eller annen finansinstitusjon. Sikkerheten skal vært stilt på Byggeblankett NS 8405 B (Formular for entreprenørens sikkerhetsstillelse i utførelsestiden og i reklamasjonstiden), se Vedlegg V20.

B.2.2.2. Byggherrens sikkerhetsstillelse (NS 8405 pkt. 9.3)

Byggherren stiller ikke sikkerhet.

B.2.2.3. Reduksjon av sikkerhet (NS 8405 pkt. 9.4)

Første avsnitt siste setning utgår.

B.2.3. Forsikring (NS 8405 pkt. 10)**B.2.3.1. Entreprenørens plikt til å holde kontraktarbeidet forsikret (NS 8405 pkt. 10.1)**

Andre avsnitt siste setning utgår og erstattes av:

Forsikringen skal opprettholdes inntil alle arbeider vedrørende hele bygget, anlegget og/eller prosjektet er overtatt av byggherren.

B.2.3.2. Kontroll (NS 8405 pkt. 10.3)

Bestemmelsen utgår og erstattes av:

Er ikke annet avtalt, skal entreprenøren innen fristen angitt i pkt. E.1 oversende attester på at forsikring er tegnet i henhold til 10.1 og 10.2. Byggherren plikter ikke å betale avdrag før han har mottatt attestene. Byggherren kan kreve fremlagt ytterligere dokumentasjon om den konkrete forsikringen.

Byggherren skal oppdateres med kopi ved endringer og fornyelse av forsikringsattester.

Byggherrens kontroll fratar ikke entreprenøren risikoen for at forsikringen er dekkende.

B.2.3.3. Forsikring ved ombyggingsarbeider (NS 8405 pkt. 10.4)

Byggherren tegner ikke forsikring.

B.2.4. Krav til utførelse (NS 8405 pkt. 11)**B.2.4.1. Kontraktsstridig utførelse og skader på kontraktarbeidet i byggetiden (NS 8405 pkt. 11.2)**

Følgende tilføyes første avsnitt:

Varsel etter dette ledd skal rapporteres og behandles i prosjektets prosjekthotell i henhold til byggherrens avvikssystem.

Følgende tilføyes som nytt siste avsnitt:

Byggherren kan sette en rimelig frist for utbedring. Unnlater entreprenøren å foreta slik utbedring som han er forpliktet til etter reglene i første og andre avsnitt, kan byggherren etter skriftlig varsel iverksette slik utbedring for entreprenørens regning og risiko. Entreprenøren plikter å yte nødvendig medvirkning.

B.2.5. Kontroll, prøving mm. (NS 8405 pkt. 14)**B.2.5.1. Byggherrens rett til å føre kontroll (NS 8405 pkt. 14.1)**

Følgende kommer i tillegg til NS 8405 pkt. 14.1:

Byggherren, eller den som er bemyndiget av byggherren, skal ha rett til innsyn i entreprenørens kvalitets-, internkontroll- (HMS) og miljøstyringssystem, og de deler av styringssystemet for øvrig (f.eks økonomi, ytre miljø, SHA) og regnskap, som kan ha betydning for entreprenørens oppfyllelse av kontrakten.

Innsynsretten omfatter blant annet revisjon og verifikasjon ved intervjuer, inspeksjon, kontroll og dokumentgjennomgåelse. Entreprenøren skal vederlagsfritt yte rimelig assistanse ved slikt innsyn. Innsynsretten er begrenset til tre år etter at siste betaling har funnet sted.

Entreprenøren skal sikre at byggherren har tilsvarende innsynsrett hos entreprenørens direkte og indirekte kontraktsmedhjelpere, med mindre leveransen har en klart underordnet betydning for entreprenørens evne til å oppfylle sine forpliktelser overfor byggherren.

B.2.6. Tiltransport. Byggeplassadministrasjon og fremdriftskontroll av sideentrepriser

B.2.6.1. Tiltransport til underentreprise (NS 8405 pkt. 16.1)

Første avsnitt første setning utgår og erstattes av:

Byggherren kan transportere sideentrepriser til entreprenøren eller transportere entreprenøren til en sideentreprenør.

B.2.6.2. Byggeplassadministrasjon og fremdriftskontroll av sideentreprenører (NS 8405 pkt. 16.3)

Første avsnitt utgår og erstattes av:

Byggherren kan pålegge entreprenøren å utføre eller bli underlagt byggeplassadministrasjon og fremdriftskontroll.

B.2.7. Fremdriftsstatus og varsling (NS8405 pkt. 18.2)

Bestemmelsens tredje ledd tilføyes ny siste setning:

Dersom byggherren krever at planen revideres skal revidert plan leveres byggherren innen rimelig tid etter at entreprenøren mottok kravet. I normaltillfellene er dette 7 dager.

B.2.8. Endringer (NS 8405 pkt. 22)

B.2.8.1. Retten til å pålegge endringer (NS 8405 pkt. 22.1)

Bestemmelsens tredje avsnitt, andre setning utgår og erstattes med:

Byggherren kan ikke pålegge entreprenøren endringer utover 25 % netto tillegg til kontraktssummen.

B.2.9. Vederlagsjustering (NS 8405 pkt. 25)

Entreprenørens varsel om vederlagsjustering (NS 8405 pkt. 25.3

Kravene om særskilt varsel og løpende underretning i NS 8405 pkt. 25.3 andre ledd bokstav a) og fjerde avsnitt, gjelder ikke for vederlagsjustering for kapitalytelser, rigging drift og nedrigging.

Følgende standardiserte bestemmelser gjelder for vederlagsjustering for kapitalytelser, rigging, drift og nedrigging:

Regulering i uendret byggetid

Hvis prisen på netto vederlagsjusteringer som følge av forhold beskrevet i NS 8405 pkt. 25.2 ikke overstiger 10% av kontraktssum, gis det ingen kompensasjon.

Overstiger prisen på netto vederlagsjusteringer 10% av kontraktssummen, gis det kompensasjon etter følgende formel:

$$\frac{0,5A(B-1,1C)}{C}$$

A = avtalt pris på opprinnelig rigg- og driftskapittel eks. mva.

B = kontraktsverdi av utført arbeid på tidspunktet for opprinnelig sluttfrist eks. mva.

C = opprinnelig kontraktsbeløp (kontraktssum eks. mva.)

Ved utregning av kontraktsverdi av utført arbeid på tidspunktet for opprinnelig sluttfrist eks. mva. (B) skal det ikke tas hensyn til:

- *regulering av kontraktssummen pga. lønns- eller prisstigning,*
- *utbetaling av påslag pga. administrasjon av sideentreprenører eller tiltransport av entreprisekontrakter/leverandørkontrakter m.v.,*
- *avbestillingserstatning,*
- *endringsarbeid og opsjoner som gjøres opp inklusive rigg/drift, og*
- *kompensasjon for økt rigg og drift i endret byggetid.*

Regulering for forlenget byggetid

Har entreprenøren krav på fristforlengelse etter NS 8405 pkt. 24.1, jf. 24.5, skal vederlagsjustering for kapitalytelser, rigging, drift og nedrigging kompenseres etter følgende formel:

$$\frac{0,7A(Z)}{Y}$$

A = avtalt pris på opprinnelig rigg- og driftskapittel eks. mva.

Y = opprinnelig avtalt byggetid (med byggetid menes tiden fra oppstart byggeplass (dersom dato for dette er angitt i konkurransegrunnlaget gjelder denne, hvis ikke gjelder dato for første tilrigging på byggeplass) til opprinnelig avtalt overtakelsesdato)

Z = forlengelse utover opprinnelig byggetid

Denne justeringen får kun anvendelse ved forlengelse av sluttfristen og ikke dersom fristforlengelse kun er gitt for deler av arbeidene eller for delfrister.

Reguleringsbeløp ifølge denne bestemmelse, lønns- og prisreguleres etter indeks som angitt i tilbudsskjemaet, regnet i måneder fra tilbudsdato til tyngdepunkt for produksjon i byggetiden.

B.2.10. Partsuenighet (NS 8405 pkt. 26)**B.2.10.1. Utførelsesplikt ved uenighet (NS 8405 pkt. 26.1)**

Tredje avsnitt utgår.

B.2.10.2. Midlertidig tvisteløsning (NS 8405 pkt. 26.2)

Første avsnitt første setning utgår og erstattes av:

Partene kan avtale at følgende spørsmål avgjøres av en oppmann etter 43.2:

- a) hvorvidt det foreligger en endring som nevnt i pkt. 23;*
- b) hvorvidt det foreligger forsinkelse eller svikt ved byggherrens leveranser eller annen medvirkning, eller det foreligger andre hindringer for entreprenørens oppfyllelse som byggherren har risikoen for.*

B.2.10.3. Entreprenørens søksmål (NS 8405 pkt. 26.3)

Første avsnitt utgår og erstattes av:

Dersom entreprenøren mottar avslag fra byggherren på et varsel etter 23.2 eller krav på vederlagsjustering eller fristforlengelse, må han, med mindre partene har avtalt at spørsmålet skal avgjøres av en oppmann etter 26.2 eller 43.2 før overtakelsen, ta de nødvendige skritt for å iverksette ordinær rettergang eller voldgift etter reglene i 43.3 eller 43.4, senest åtte måneder etter overtakelsen av hele kontraktarbeidet, med mindre partene blir enige om en lengre frist eller.

B.2.11. Fastsettelse av vederlag (NS 8405 pkt. 27)**B.2.11.1. Mengdekontroll (NS 8405 pkt. 27.2)**

Bestemmelsen utgår og erstattes av:

B.2.12. Entreprenøren skal ikke foreta mengdekontroll. Generelle betalingsbestemmelser (NS 8405 pkt. 29)**B.2.12.1. Betalingsfrist (NS 8405 pkt. 29.1)**

Bestemmelsen utgår og erstattes av:

Byggherren plikter å betale innen 30 dager etter at han har mottatt faktura i samsvar med pkt. D.1.5 Fakturering.

B.2.13. Regningsarbeider (NS 8405 pkt. 31)**B.2.13.1. Vederlagsberegning (NS 8405 pkt. 31.1)**

Første avsnitt utgår og erstattes av:

Når arbeid skal utføres etter regning, skal avregning skje på grunnlag av kontraktens priser for regningsarbeid. Dersom kontrakten ikke har priser, påslagsfaktor mv. som dekker arbeidet eller sammenlignbart arbeid, skal entreprenøren ha betalt for nødvendige kostnader med å utføre arbeidet og et avtalt eller sedvanlig påslag til dekning av indirekte kostnader, risiko og

fortjeneste. Tillegg for overtidsarbeid honoreres ikke uten at dette på forhånd er godkjent av byggherren.

B.2.14. Overtakelse (NS 8405 pkt. 32)

B.2.14.1. Forberedelse til overtakelsesforretning (NS 8405 pkt. 32.2)

Første avsnitt suppleres med følgende:

Innkallingen skal opplyse om gjenstående arbeid, at entreprenøren har sluttbefart egne arbeider og hvilke mangler han noterte seg på befaringen.

B.2.14.2. Byggherrens rett til å nekte overtakelse (NS 8405 pkt. 32.5)

Bestemmelsens annet avsnitt suppleres med følgende:

Komplett og kontraktmessig FDV- og sluttdokumentasjon skal leveres innen fristen angitt under pkt. E.1. Dersom entreprenøren oversitter denne fristen eller det er mangler i innhold eller omfang i FDV- og sluttdokumentasjonen, kan byggherren nekte overtakelse.

B.2.14.3. Byggherrens rett til delovertakelse (NS 8405 pkt. 32.7)

Avsnitt utgår.

B.2.14.4. Byggherrens urettmessige brukstakelse (NS 8405 pkt. 32.8)

Bestemmelsens første avsnitt tilføyes ny siste setning:

Byggherren har rett til å ta i bruk infrastruktur, herunder veianlegg, kabler og ledninger, etter hvert som disse blir tilkoblet eksisterende anlegg, uten at dette skal anses som en delovertakelse etter pkt. 32.7 eller mislighold av kontrakten. Ved brukstakelse overtar byggherren risikoen for skade som han eller hans kontraktsmedhjelpere påfører kontraktsgjenstanden.

B.2.15. Mangel ved kontraktarbeidet. Erstatningsansvar (NS 8405 pkt. 36)

B.2.15.1. Utbedring (NS 8405 36.2)

Tredje avsnitt andre setning utgår og erstattes av:

Entreprenøren kan ikke kreve sikkerhetsstillelse fra byggherren.

B.2.15.2. Tvister (NS 8405 pkt. 43)

B.2.15.3. Foreløpig oppmannsavgjørelse (NS 8405 pkt. 43.2)

Første avsnitt utgår og erstattes av:

Partene kan avtale at en tvist om kontraktsforholdet avgjøres av en oppmann, med mindre tvisten allerede er brakt inn for domstol eller voldgift etter 43.3 eller 43.4.

B.2.15.4. Tvisteløsning (NS 8405 pkt. 43.3 og 43.4)

NS 8405 pkt. 43.3 og pkt. 43.4 utgår og erstattes av nytt pkt. 43 Tvisteløsning med følgende tekst:

Enhver tvist mellom partene om kontraktsforholdet som ikke løses i minnelighet avgjøres ved ordinær rettergang, med mindre partene blir enige om la tvisten avgjøres ved voldgift.

Ved løsning av tvister skal norsk rett legges til grunn. Er ikke annet avtalt, skal ved ordinær rettergang bygge- og anleggsstedets verneting være verneting for alle søksmål som måtte utspringe av kontrakten.

B.2.16. Opsjoner

Ved byggherrens tiltredelse av en opsjon, skal kontraktssummen øke tilsvarende opsjonssummen.

Opsjonssummen beregnes etter samme prinsipper som kontraktssummen, jf. NS 8405 pkt. 2.8.

Dette innebærer blant annet at:

1. Entreprenørens sikkerhetsstillelse, jf. NS 8405 pkt. 9.2 annet avsnitt, skal økes med 10 % av opsjonssummen.
2. Byggherrens adgang til å pålegge entreprenøren endringer, jf. NS 8405 pkt. 22.1 tredje avsnitt, øker tilsvarende 25 % av opsjonssummen;
3. Innestående: Avdragsgrunnlaget for avdragsfakturaene øker tilsvarende opsjonssummen, jf. NS 8405 pkt. 28.1 fjerde avsnitt; og
4. Grunnlaget for beregning av dagmulkt, jf. NS 8405 pkt. 34.3, økes tilsvarende opsjonssummen.

Opsjonsarbeidet skal dekkes av entreprenørens forsikringer.

Byggherrens tiltredelse av en opsjon anses ikke som en endring etter NS 8405 pkt. 22.

B.3. Bærum kommunes seriøsitetsbestemmelser

B.3.1. Krav til lønns- og arbeidsvilkår

Entreprenøren er ansvarlig for at egne ansatte, ansatte hos eventuelle underentreprenører og innleide som direkte medvirker til å oppfylle kontrakten, har lønns- og arbeidsvilkår i henhold til:

- Forskrift om allmenngjort tariffavtale,
- Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter av 8. februar 2008 der denne kommer til anvendelse. På områder som ikke er dekket av allmenngjøringsforskrift, skal lønns- og arbeidsvilkårene være i henhold til allmenngjort eller landsdekkende tariffavtaler for den aktuelle bransje,
- Lov om obligatorisk tjenstepensjon (OTP-loven) av 21.12.2005 eller tilsvarende utenlandsk pensjonsordning.

Med lønns- og arbeidsvilkår menes blant annet minste arbeidstid, lønn, herunder overtidstillegg, skift- og turnustillegg og ulempetillegg, obligatorisk tjenstepensjon og dekning av utgifter til reise, kost og losji.

Entreprenøren plikter på skriftlig forespørsel med en rimelig frist vederlagsfritt å dokumentere lønns- og arbeidsvilkårene for egne arbeidstakere og arbeidstakere hos eventuelle underentreprenører som direkte medvirker til å oppfylle kontrakten. Dokumentasjon som minimum kan kreves er kopi av arbeidsavtale, lønnsslipp, timelister og arbeidsgiverens bankutskrift. Det skal også dokumenteres oppfyllelse av krav om dekning av utgifter til reise, kost og losji. Dokumentasjonen skal være på personnivå og det skal fremgå hvem den gjelder.

Dokumentasjonen kan inkludere komplett liste med navn på egne og eventuelle underentreprenørers ansatte som direkte medvirker til å oppfylle kontrakten, oversikt over allmenngjorte og/eller landsomfattende tariffavtaler som legges til grunn for den aktuelle bransjen og innsyn i entreprenørens avtalte lønns- og arbeidsvilkår med eventuelle underentreprenører.

Entreprenøren plikter i tillegg på skriftlig forespørsel med en rimelig frist vederlagsfritt å dokumentere at alle arbeidere som medvirker til å oppfylle kontrakten og som faller inn under en obligatorisk tjenstepensjonsordning, er innmeldt i en slik ordning. Dokumentasjonen kan inkludere kopi av signert avtale med pensjonsinnretning som viser at entreprenøren og/eller underentreprenøren har inngått gyldig avtale om OTP-ordning samt dokumentasjon, for eksempel i form av faktura mv., som viser at arbeidstakere som direkte medvirker til å oppfylle kontrakten er innmeldt i OTP-ordningen.

Ved brudd på dokumentasjonsplikten har byggherren rett til å ilegge en dagbot som ikke skal være mindre enn kr 1500 per dag.

Der entreprenøren eller underentreprenør tilbyr innkvartering for arbeidere som medvirker til oppfyllelse av denne kontrakten, skal entreprenøren på forespørsel dokumentere at boliglokalene er forsvarlig utformet, innredet og vedlikeholdt i tråd med arbeidsmiljøloven eller tariffavtaler der disse stiller høyere krav til innkvartering. Entreprenøren skal også på forespørsel dokumentere at innkreving av husleie er i henhold til arbeidsmiljøloven og husleieloven. Byggherren kan kreve å få adgang til lokaler som benyttes til innkvartering av ansatte. Dette gjelder bolig arbeidsgiver har fremskaffet/tilbudt til arbeidere som medvirker i oppfyllelse av kontrakt.

Byggherren og/eller andre som opptrer på vegne av byggherren, har rett til innsyn i dokumenter og rett til å foreta andre undersøkelser, som gjør det mulig for byggherren å gjennomføre kontroll med at kravet til lønns- og arbeidsvilkår overholdes.

Hvis entreprenør eller underentreprenør får pålegg fra Arbeidstilsynet som gjelder lønns- og/eller arbeidsvilkår, skal entreprenøren uten opphold informere byggherren ved kopi av pålegget. Hvis entreprenøren eller underentreprenøren ikke utbedrer forholdene i pålegget innen Arbeidstilsynets frister, vil dette bli ansett som mislighold av kontrakten.

Entreprenøren skal gjennomføre nødvendig kontroll hos sine underentreprenører for å påse at pliktene etter denne bestemmelsen overholdes. Personvern skal ivaretas ved kontroll.

Ved brudd på kravene til lønns- og arbeidsvilkår skal entreprenøren rette forholdet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel. Der bruddet har skjedd hos en underentreprenør (herunder bemanningsforetak) er rettingsplikten begrenset til krav som er fremmet skriftlig innen tre

måneder etter lønnens forfallsdato, både for krav som følger av allmenngjort tariffavtale og landsomfattende tariffavtale. De vilkår og begrensninger som følger av lov om allmenngjøring av tariffavtaler mv. av 4. juni 1993 § 13 skal gjelde i begge disse tilfellene. Der entreprenøren selv oppdager slikt brudd gjennom internkontroll eller egen oppfølging av underentreprenører, skal entreprenøren uten opphold opplyse byggherren om forholdene og utbedre forholdene innen en fristfastsatt av byggherren.

Byggherren har rett til å holde tilbake et beløp tilsvarende to ganger innsparingen for entreprenøren. Tilbakeholdsretten opphører så snart retting etter foregående ledd er dokumentert.

Vesentlig mislighold av kravene til lønns- og arbeidsvilkår, herunder dokumentasjonsplikten, hos entreprenøren kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving, selv om entreprenøren retter forholdene. Dersom byggherren hever kontrakten med entreprenøren, kan byggherren kreve å få tiltransportert entreprenørens kontrakter med underentreprenører.

Dersom bruddet har skjedd hos underentreprenøren, kan byggherren kreve at entreprenøren skifter ut underentreprenøren for entreprenørens regning og risiko.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

B.3.1. Krav til egenrapportering av lønns- og arbeidsvilkår og seriøsitet

Entreprenøren og eventuelle underentreprenører, herunder bemanningsforetak, plikter innen en måned etter kontrakten er signert å fylle ut byggherrens skjema *Egenrapportering av lønns- og arbeidsvilkår - leverandør, vedlegg V21* og laste det opp i prosjekthotellet.

Entreprenøren skal på eget initiativ eller på skriftlig forespørsel fra byggherren i løpet av kontraktperioden, laste opp oppdatert egenrapporteringsskjema i prosjekthotellet.

Forsinket oversendelse av egenrapport, gir byggherren rett til dagmulktsskrav på 0,1 promille av kontraktssummen, likevel minst kr 1000,- per dag inntil forholdet er rettet.

B.3.2. Krav til bruk av faglærte håndverkere

Ved utførelsen av kontraktsarbeidet skal minimum 40 % av arbeidede timer innenfor bygg- og anleggsgagene (de fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk, samt anleggsgartnerfaget) samlet utføres av personer med fagbrev, svennebrev eller dokumentert fagopplæring i henhold til nasjonal fagopplæringslovgivning eller likeverdig utenlandsk fagutdanning der dette finnes. Det skal være minst én faglært i hvert av de ovennevnte fag.

Inntil 10 % av kravet kan oppfylles ved at arbeidede timer er utført av personer som er under systematisk opplæring og er oppmeldt etter kravene i Praksiskandidatordningen, jf. opplæringslova § 3-5, eller etter tilsvarende ordning i annet EU/EØS-land. I enkeltpersonforetak uten ansatte gjelder ovenstående krav for eier.

Entreprenøren skal, på forespørsel etter kontraktsinngåelsen dokumentere hvordan kravet vil bli oppfylt, samt jevnlig oversende bemanningsplaner og rapporter som viser oppfylleelsesgraden. Dersom entreprenøren ikke kan sannsynliggjøre at kravene vil bli oppfylt, må entreprenøren iverksette tiltak for å sikre riktig oppfyllelse av kontrakten. I sistnevnte tilfeller, skal en forpliktende tiltaksplan fremlegges for byggherren snarest mulig.

Ved kontraktens avslutning skal det på forespørsel fremlegges oversikt over antall timer som er utført av faglærte. Timelister skal fremlegges på anmodning. Entreprenøren skal levere sluttrapport som dokumenterer at entreprenøren har oppfylt kontraktkravet.

Byggherren kan holde tilbake inntil 5 promille av kontraktssummen dersom ovennevnte krav misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen avkortes vederlaget med inntil 5 promille av kontraktssummen.

Ved vesentlig mislighold av ovennevnte plikter, eller dersom det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, kan byggherren stanse arbeidene for entreprenørens regning og risiko eller heve kontrakten dersom forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel, med varsel om stansing eller heving om så ikke skjer.

B.3.3. Krav til bruk av lærlinger

Det er et krav at entreprenører er tilknyttet en lærlingordning, at minst 10 % av arbeidede timer innenfor bygg- og anleggsgagnene samlet (de fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk, samt anleggsgartnerfaget) utføres av lærlinger og at minst en person av de som deltar i arbeidet med å oppfylle kontrakten skal være en lærling, jf. forskrift om plikt til å stille krav om bruk av lærlinger i offentlige kontrakter.

Kravet kan oppfylles av entreprenøren og en eller flere av hans underentreprenører. Entreprenøren og/eller underentreprenører skal være godkjent som lærebedrift i henhold til opplæringslova. Utenlandske entreprenører kan oppfylle kravet ved å benytte lærling fra en lærlingordning i opprinnelseslandet eller tilsvarende ordning i annet EU/EØS-land.

Entreprenøren skal før oppstart, og på anmodning under gjennomføringen av kontraktsarbeidet, levere en plan for hvordan kravene vil bli oppfylt. Ved kontraktavslutning skal det fremlegges oversikt over antall lærlingetimer.

Kravet gjelder ikke dersom entreprenøren kan dokumentere reelle forsøk på å inngå lærekontrakt uten å lykkes. Kravet gjelder heller ikke dersom entreprenøren har inngått lærekontrakt, men forhold som skyldes lærlingen gjør at entreprenøren ikke kan benytte vedkommende under leveransen, forutsatt at entreprenøren kan dokumentere reelle forsøk på å inngå ny lærekontrakt uten å lykkes. Der gjensstående kontraktsperiode er mer enn tre måneder, anses kravet kun oppfylt dersom entreprenøren med jevne mellomrom gjør reelle forsøk på å inngå ny lærekontrakt.

Byggherren kan holde tilbake inntil 5 promille av kontraktssummen dersom lærlingekravet misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir

rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen avkortes vederlaget med inntil 5 promille av kontraktssummen.

Ved vesentlig mislighold av ovennevnte plikter, eller dersom det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, kan byggherren stanse arbeidene for entreprenørens regning og risiko eller heve kontrakten dersom forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel, med varsel om stansing eller heving om så ikke skjer.

B.3.4. Krav om dokumentert yrkesskadeforsikring

Alle arbeidere som utfører kontraktsarbeid i Norge ved oppfyllelsen av denne kontrakten, skal være dekket av yrkesskadeforsikring, jf. lov om yrkesskadeforsikring. Entreprenør skal på forespørsel levere dokumentasjon på at kravet er oppfylt. Dersom entreprenøren kan påberope seg en unntaksbestemmelse i lov om yrkesskadeforsikring, skal dette også dokumenteres før kontraktsoppstart, og i kontraktperioden på forespørsel.

Byggherren kan bortvise arbeidstakere/foretak som det ikke er dokumentert yrkesskadeforsikring for innen fristen.

Manglende eller mangelfull dokumentasjon, kan påberopes av byggherren som grunnlag for å heve kontrakten. Før heving gjennomføres skal entreprenøren ved skriftlig varsel gis en rimelig tilleggsfrist for å dokumentere retting, med varsel om heving om så ikke skjer. Dersom bruddet gjelder manglende dokumentasjon for yrkesskadeforsikring hos underentreprenør, kan byggherren på samme måte kreve at entreprenøren skifter ut underentreprenører for entreprenørens regning og risiko.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

B.3.5. Krav om bruk av fast ansatte

Ved utførelsen av kontraktsarbeidet skal arbeidet utføres av fast ansatte i minst 80 prosent stilling. Kravene gjelder uavhengig av om arbeideren er ansatt hos entreprenøren eller eventuelle underentreprenør, og uavhengig av om utleiebedriften er produksjonsbedrift eller bemanningsforetak.

Det kan gjøres unntak fra kravet om bruk av fast ansatte der en midlertidig ansatt erstatter fast ansatt som er sykmeldt, i foreldrepermisjon, avvikler ferie eller lignende.

Det kan også gjøres unntak fra kravet der redusert stilling skyldes helsemessige, sosiale eller andre viktige velferdsgrunner på den ansattes side. Stillingsgraden skal ikke settes lavere enn det hensynet til arbeideren tilsier. Byggherren kan også tillate unntak der andre viktige grunner tilsier det.

Entreprenøren skal før oppstart av arbeidene redegjøre for hvordan kravet vil bli oppfylt, samt jevnlig oversende rapporter som viser oppfylleelsesgraden. Ved kontraktens avslutning skal det fremlegges oversikt over bemanningen og oppfylleelsesgrad gjennom hele kontraktperioden. Timelister skal fremlegges på anmodning.

Byggherren kan holde tilbake inntil 5 promille av kontraktssummen dersom ovennevnte krav misligholdes, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen avkortes vederlaget med inntil 5 promille av kontraktssummen.

Ved vesentlig mislighold av ovennevnte plikter, eller dersom det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, kan byggherren stanse arbeidene for entreprenørens regning og risiko eller heve kontrakten dersom forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel, med varsel om stansing eller heving om så ikke skjer.

Dersom bruddet har skjedd hos underentreprenøren, kan byggherren kreve at entreprenøren skifter ut underentreprenøren for entreprenørens regning og risiko.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

B.3.6. Begrensning i antall ledd underentreprenører

Entreprenøren kan ikke benytte flere enn to ledd underentreprenører i kjeden under seg. Innleie regnes som ett ledd. Med innleie menes både innleie fra produksjonsbedrift og bemanningsforetak.

Etter at kontrakten er inngått, kan byggherren godta flere ledd dersom det på grunn av uforutsette eller spesielle omstendigheter er nødvendig for å få gjennomført kontrakten. Det skal ikke brukes flere ledd underentreprenører enn nødvendig.

Byggherren kan holde tilbake inntil 5 promille av kontraktssummen dersom ovennevnte krav misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen avkortes vederlaget med inntil 5 promille av kontraktssummen.

Ved vesentlig mislighold av ovennevnte plikter, eller dersom det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, kan byggherren stanse arbeidene for entreprenørens regning og risiko eller heve kontrakten dersom forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel, med varsel om stansing eller heving om så ikke skjer. Dersom byggherren hever kontrakten med entreprenøren, kan byggherren kreve å få tiltransportert til seg entreprenørens kontrakter med underentreprenører.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

B.3.7. Krav om forhåndsgodkjenning av underentreprenører

Alle underentreprenører, herunder bemanningsforetak og enkeltpersonforetak, som kommer inn i prosjektet etter kontraktsinngåelse, skal skriftlig forhåndsgodkjennes av byggherren før denne kan starte arbeidet. Før underentreprenøren kan bli godkjent skal underentreprenøren

- Være registrert i StartBANK eller fremlegge kopi av registreringsbevis i StartBANK eller bevis fra tilsvarende leverandørregister
- Fylle ut fullmakt for SKAV-info
- gjennomføre innregistrering i byggherrens system HMSREG
- Fylle ut *egenrapportering lønns- og arbeidsvilkår*
- Fylle ut og laste opp fullmakt for utvidet skatteattest (se vedlegg til Del 1 konkurranseregler) samt kopi av legitimasjon, jf. pkt. B.3.12. Underentreprenører med forretningsadresse i andre EØS-land enn Norge skal levere dokumentasjon tilsvarende skatteattest i HMSREG.

Entreprenøren skal kontrollere opplysningene og godkjenne underentreprenøren i HMSREG. Byggherren skal deretter godkjenne underentreprenøren innen rimelig tid før arbeidene starter opp, og kan bare nekte godkjenning dersom det foreligger saklig grunn. Byggherrens godkjenning endrer ikke entreprenørens forpliktelser overfor byggherren.

Dersom underentreprenør som det søkes om, også skal benytte underentreprenør på hele eller deler av arbeidet, må denne underentreprenøren forhåndsgodkjennes på tilsvarende måte før oppstart.

Entreprenøren skal til enhver tid kunne dokumentere at underentreprenøren oppfyller kontraktens bestemmelser. Entreprenøren skal for egen regning og risiko bortvise underentreprenører som ikke er forhåndsgodkjent av byggherren.

Byggherren kan holde tilbake inntil 5 promille av kontraktssummen dersom ovennevnte krav misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen avkortes vederlaget med inntil 5 promille av kontraktssummen.

Ved vesentlig mislighold av eller gjentatte brudd på ovennevnte plikter, eller der det er god grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, kan byggherren, med rimelig varsel, stanse arbeidene for entreprenørens regning og risiko, eller heve kontrakten.

B.3.8. Begrensning i adgang til å bruke innleid arbeidskraft

Innleie fra bemanningsforetak skal kun skje innenfor de vilkår og intensjoner som følger av arbeidsmiljøloven og de aktuelle tariffavtaler, herunder kravet om likebehandling i § 14-12a. All omgåelse av regelverk skal forebygges. Entreprenør skal påse at bemanningsforetaket er registrert i Arbeidstilsynets register.

Der det foreligger en lokal avtale om innleie, har innleie- og utleiebedriften en gjensidig plikt til å kunne dokumentere at innleiebedriften er bundet av tariffavtale inngått med fagforening med innstillingsrett og at avtalen om innleie er inngått med tillitsvalgt.

Øvrig innleie fra bemanningsforetak, er kun tillatt i samme utstrekning som midlertidig ansettelse og må oppfylle lovens strenge krav. Innleiebedriften må kunne begrunne og dokumentere grunnlaget.

Bruk av innleid arbeidskraft fra produksjonsbedrift og bemanningsforetak skal varsles byggherren i rimelig tid før oppmøte på oppdragssted. Byggherren kan nekte bruk der han har saklig grunn. Innleide arbeidstakere som ikke er varslet byggherren, vil bli bortvist fra oppdragsstedet.

Manglende fremleggelse av dokumentasjon, eller ikke ubetydelige avvik ved fremlagt dokumentasjon knyttet til underentreprenør, danner saklig grunnlag for å nekte godkjenning av vedkommende underentreprenør. Innleide arbeidstakere som ikke er varslet byggherren, vil bli bortvist fra oppdragssted.

Før innleie skjer, skal innleier stille krav om, og å få fremlagt dokumentasjon på, at innleid personell har gjennomgått grunnleggende opplæring i HMS. Før oppstart og under prosjektgjennomføringen skal innleiebedriften foreta en risikovurdering, informere og ha dialog med utleiebedriften om generell og prosjektspesifikk risiko forbundet med det aktuelle arbeidet.

For å sikre et effektivt vern mot omgåelse av krav til dekning av utgifter til reise, kost og losji skal innleiebedriften stille krav om at innleid arbeidskrafts bosted er definert i arbeidsavtalen. Ved arbeid som krever overnatting utenfor definert hjemsted, skal det dokumenteres betaling for kostnader knyttet til reise, kost og losji.

Ved brudd på bestemmelsen kan vederlaget avkortes tilsvarende eventuell besparelse for entreprenøren. Brudd på bestemmelsen kan også påberopes av den enkelte ansatte overfor entreprenøren som grunnlag for krav om etterbetaling av lønn.

Der byggherren påpeker brudd på bestemmelsene om innleie hos entreprenøren eller dennes underentreprenører, skal entreprenøren straks sørge for å rette forholdet. Dersom entreprenøren ikke retter forholdet, kan byggherren stanse arbeidene for entreprenørens regning og risiko. I alvorlige eller gjentatte tilfeller kan byggherren også heve kontrakten.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

B.3.9. Innrapportering av utenlandske oppdragstakere og arbeidere

Kontrakt gitt til utenlandsk entreprenør eller underentreprenør, og alle arbeidstakere på slik kontrakt, skal rapporteres til Oppdrags- og arbeidsforholdsregisteret (OAR) i henhold til lov om skatteforvaltning § 7-6.

Entreprenøren er ansvarlig for at slik rapportering skjer nedover i kontraktskjeden. Entreprenøren skal på forespørsel dokumentere at rapporteringsplikten er oppfylt ved kopi av innmeldingsskjema eller kvittering fra Altinn.

Eventuelt ansvar for overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt ilagt byggherren som følge av at entreprenøren ikke har overholdt sine forpliktelser etter dette punktet er entreprenørens ansvar og skal betales av ham.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten med entreprenører skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

B.3.10. Krav om adskilte garderober

Entreprenøren skal etablere adskilte garderobefasiliteter for kvinner og menn, uavhengig av hvilke kjønn som til enhver tid jobber på bygge- og anleggsplassen. Garderobene skal etableres i egne rom/brakkenheter med låsbar inngang og med antall wc/dusj i henhold til den til enhver tid gjeldende Fellesoverenskomsten for byggfag (FOB) 2024-2026 og Overenskomst for private anlegg 2024-2026.

Unntak fra bestemmelsen kan tillates i henhold til unntaksbestemmelsene i nevnte overenskomster.

B.3.11. Krav om oppfyllelse av skatte- og avgiftsforpliktelser

Entreprenøren og eventuelle underentreprenører skal til enhver tid oppfylle sine forpliktelser til å betale skatter og avgifter. Entreprenøren er ansvarlig for å dokumentere at underentreprenører oppfyller sine skatte- og avgiftsforpliktelser.

Ved inngåelse av kontrakter med underentreprenør, skal underentreprenøren signere fullmakt til å innhente opplysninger om skatt og avgift fra Skatteetaten, se vedlegg i Del 1 Konkurranseregler. Den som signerer fullmakten må legge ved fargekopi av gyldig legitimasjon, enten av pass, bankkort, førerkort (kun nordiske land) eller nasjonalt ID-kort. Kopien må tydelig vise bilde, navn, fødselsdato (6 siffer) og signatur. Fullmakten med vedlegg skal lastes opp som en del av innregistreringsprosessen i HMSREG.

Ved inngåelse av kontrakter med underentreprenører med forretningsadresse i andre EØS-land enn Norge, skal det innhentes tilsvarende skatteattest. Entreprenøren skal på forespørsel fra byggherren fremlegge skatteattesten. Attesten skal til enhver tid finnes lett tilgjengelig for byggherren. Attesten skal ikke være eldre enn seks måneder gammel.

Ved brudd på bestemmelsen skal entreprenøren og eventuell underentreprenør rette forholdet. Byggherren kan kreve at forholdet er rettet før entreprenøren eller eventuelle underentreprenører påbegynner sitt kontraktsarbeid. Byggherren kan ilegge et gebyr på kr 1 500 per hverdag frem til forholdet er rettet. Ved vesentlig mislighold kan byggherren i tillegg til å ilegge et gebyr, stanse arbeidet frem til forholdet er rettet eller heve avtalen. Dette gjelder uavhengig av om misligholdet skjer hos entreprenøren eller underentreprenør.

Ved vesentlig brudd på bestemmelsen hos underentreprenør, kan byggherren kreve at entreprenøren skifter ut underentreprenøren. Utsiftingen skal skje uten kostnad for byggherren. Byggherren kan heve avtalen med entreprenøren dersom underentreprenøren som har begått det aktuelle bruddet ikke blir skiftet ut innen en satt frist fra byggherren.

Retten til å kreve forholdet rettet, stanse arbeidene eller heve gjelder ikke dersom kravet formelt er bestridt overfor kompetent myndighet og entreprenøren kan sannsynliggjøre overfor byggherren at det er berettiget å bestride kravet.

Alle avtaler entreprenøren inngår om utførelse av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende krav.

B.3.12. Krav til internkontroll – sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA)

Entreprenøren skal ved utførelsen av kontraktarbeidet følge den til enhver tid gjeldende arbeidsmiljø- og internkontrolllovgivning, byggherrens SHA-plan og byggherrens eller koordinators anvisninger.

For bygge- og anleggsarbeider skal relevante deler av byggherrens SHA-plan innarbeides og følges opp gjennom entreprenørens internkontroll. Innarbeidingen skal skje slik at SHA-planens bestemmelser kan identifiseres.

Entreprenøren skal sørge for at arbeidstakere og innleide arbeidstakere kan kommunisere på en slik måte at kommunikasjonen ikke utgjør en sikkerhetsrisiko.

Med mindre annet er avtalt, skal alle entreprenørens nøkkelpersoner i prosjektet forstå og kunne gjøre seg godt forstått på norsk.

Minst én blant de utførende arbeidstakerne og innleide arbeidstakerne på ethvert arbeidslag på bygge- og anleggsplassen skal kunne forstå og gjøre seg forstått på norsk eller engelsk. Vedkommende skal i tillegg forstå og gjøre seg forstått på et språk alle de andre på arbeidslaget forstår og kan gjøre seg forstått på.

Alle på anleggsplassen skal forstå SHA-plan, sikkerhetsopplæring, HMS-rutiner, verneprotokoller, sikkerhetsinstrukser, SJA (sikker jobbanalyse), sikkerhetsdatablader, bruksanvisning for verktøy og arbeidsutstyr, varselskilter mv. Materialet skal foreligge på det språk vedkommende arbeidstaker bruker som morsmål, såfremt arbeidstakeren ikke forstår informasjonen fullt ut på norsk eller engelsk.

Ved alvorlige brudd på ovennevnte plikter har byggherren rett til å stanse arbeidene for entreprenørens regning og risiko i den utstrekning byggherren anser det nødvendig på grunn av fare for liv og helse. Entreprenørens forsinkelse som følge av stansing gir byggherren rett på dagmulkt etter kontraktens bestemmelser om forsinket levering.

For mindre alvorlige brudd, der det ikke er fare for liv og helse og stansing ikke anses nødvendig, kan byggherren ilegge en dagbot på kr 1 500 per hverdag til forholdet er rettet.

Ved vesentlig mislighold av ovennevnte plikter kan byggherren heve kontrakten dersom forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel, med varsel om heving om så ikke skjer. Der slikt mislighold består i stadige brudd på pliktene, kan byggherren heve selv om entreprenøren retter forholdene.

Ved vesentlig brudd på bestemmelsen hos underentreprenør, kan byggherren kreve at entreprenøren skifter ut underentreprenør. Utsiftingen skal skje uten kostnad for byggherren. Byggherren kan heve avtalen med entreprenøren dersom underentreprenør som har begått det aktuelle bruddet ikke blir skiftet ut innen en frist satt av byggherren.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

B.3.13. Krav om pliktig medlemskap i StartBANK eller tilsvarende leverandørregister

Entreprenøren og eventuell underentreprenør skal ved kontraktsinngåelse oppgi StartBANK-ID eller fremlegge kopi av registreringsbevis fra StartBANK eller tilsvarende leverandørregister som inneholder oppdatert og kontrollert leverandørinformasjon.

Entreprenøren og underentreprenør skal ved kontraktsinngåelse gi leverandørregisteret fullmakt til å innhente skatte- og avgiftsinformasjon (SKAV-info) i hele kontraktsperioden.

Nye underentreprenører (inkludert bemanningsforetak) som er skriftlig forhåndsgodkjent og som har kommet til etter kontraktinngåelsen, skal være registrert i StartBANK eller ha fremlagt kopi av registreringsbevis fra StartBANK eller tilsvarende leverandørregister som inneholder oppdatert og kontrollert leverandørinformasjon før oppstart av kontraktsarbeidet.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

B.3.14. Krav om elektronisk registrering av opplysninger (HMSREG)

Byggherren benytter HMSREG som system for oppfølging av seriøsitetsbestemmelsene og byggherreforskriften. HMSREG er et informasjonssystem som er utviklet for å ivareta elektronisk mannskapsregistrering på byggeplass og å motvirke arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

Entreprenøren skal etter kontraktsinngåelsen registrere opplysninger om eget foretak og eventuelle underentreprenører i systemet. I tillegg skal entreprenøren før oppstart registrere hvilke personer som skal utføre arbeid på bygge- og anleggsplassen (mannskapsliste). Entreprenøren skal, for egen regning og risiko, sørge for at opplysninger i HMSREG til enhver tid er oppdatert.

Ansatte hos entreprenøren og eventuelle underentreprenører skal ikke gis adgang til byggeplass før entreprenøren og eventuelle underentreprenører har status godkjent og de ansatte er forhåndsregistrert i HMSREG. Byggherren er ikke ansvarlig for eventuelle forsinkelser og andre ulemper ved manglende adgang til byggeplass, med mindre registreringsprosessen tar mer enn to uker, og dette ikke kan lastes entreprenøren.

Ansatte hos entreprenøren og eventuelle underentreprenører skal ikke gis adgang til byggeplass før nødvendig sikkerhetsopplæring er gjennomført og dokumentert i HMSREG (PSI, Personlig Sikkerhets Instruks).

Alle entreprenørens og underentreprenørens ansatte skal registrere inn- og utpasseringer når de utfører arbeid på byggherrens steder. Entreprenøren skal koble HMSREG mot eget adgangskontrollsystem. Egen mobilapp kan benyttes for inn- og ut-registrering på steder som ikke har annet registreringsutstyr.

Byggherren kan holde tilbake inntil 5 promille av kontraktssummen dersom ovennevnte krav misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen avkortes vederlaget med inntil 5 promille av kontraktssummen.

B.3.15. Krav om HMS-kort

Alle som medvirker til oppfyllelsen av denne kontrakten skal fra første dag bære synlig og gyldig HMS-kort utstedt av Arbeidstilsynet, jf. forskrift om HMS-kort på bygge- og anleggsplasser.

Bekreftelse med QR-kode på at HMS-kort er innvilget fra Arbeidstilsynet aksepteres frem til HMS-kort mottas. Bekreftelse fra opplæringsinstitusjon, NAV eller kommune, med navn, fødselsdato og organisasjonsnummer for virksomheten der arbeideren er utplassert og tidsperioden for utplasseringen, vil også kunne aksepteres som gyldig alternativ til HMS-kort. Dette gjelder blant annet for:

- elever i grunnskole eller videregående opplæring som er utplassert i virksomhet i regi av skolen
- personer på forskjellige utplasseringstiltak finansiert av NAV
- flyktninger i arbeidstrening/praksis gjennom et introduksjonsprogram

Lånekort aksepteres ved fremvisning av gyldig HMS-kortbekreftelse med QR-kode fra Arbeidstilsynet sammen med gyldig identifikasjon. Ordrebekreftelse, søknadsskjema og lignende aksepteres ikke som HMS-kort.

Arbeidstakere som ikke har slikt HMS-kort eller gyldig alternativ, vil bli bortvist fra bygge eller anleggsplassen for entreprenørens regning og risiko.

Ved brudd på bestemmelsen kan byggherren ilegge et gebyr på kr 750 per brudd per person.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

B.3.16. Krav om betaling av lønn, annen godtgjørelse og oppgjør via bank mv.

Lønn, vederlag og annen godtgjørelse til egne ansatte, ansatte hos underentreprenører og innleide som medvirker til å oppfylle kontrakten, skal utbetales til konto i bank eller foretak med rett til å drive betalingsformidling uten kostnader for arbeidstakeren.

Kravet skal dokumenteres ved blant annet kopi av bankutskrift fra entreprenøren som viser at lønn og annen godtgjørelse er utbetalt til arbeidstakerens konto. Dokumentasjonen skal være på personnivå og det skal fremgå hvem den gjelder.

All annen betaling og oppgjør i forbindelse med oppfyllelse av denne kontrakten skal foretas med elektronisk betalingsmiddel, og skal kunne dokumenteres.

Ved brudd på dokumentasjonsplikten har byggherren rett til å ilegge et gebyr som ikke skal være mindre enn kr 1 500 per dag

Ved brudd på kravet skal entreprenøren rette forholdet innen en rimelig frist fastsatt av byggherren.

Byggherren har rett til å holde tilbake et beløp tilsvarende ca. to ganger det beløpet som er utbetalt kontant i strid med kontraktens bestemmelser. Tilbakeholdsretten opphører så snart retting etter foregående ledd er dokumentert.

Vesentlig mislighold av kravet om betaling av lønn og annen godtgjørelse via bank mv., herunder dokumentasjonsplikten, kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving, selv om entreprenøren retter forholdene. Dersom bruddet har skjedd i underentreprenørleddet (herunder bemanningsselskaper), kan byggherren kreve at entreprenøren skifter ut underentreprenører. Dette skal skje uten omkostninger for byggherren.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utførelse av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

B.3.17. Revisjon

Byggherren, eller tredjepart engasjert av byggherren, kan gjennomføre revisjon av entreprenøren og eventuelle underentreprenører for å verifisere at kontraktens krav og lovkrav er oppfylt. Revisjon kan gjennomføres fra kontraktsinngåelse og frem til seks måneder etter at slutfaktura er betalt for å undersøke om kontraktens krav blir oppfylt.

Revisjon kan omfatte undersøkelser, innhenting av dokumentasjon og stedlig kontroll både hos Entreprenøren, eventuelle underentreprenører og på steder der kontraktsarbeidet utføres.

Entreprenøren skal vederlagsfritt stille nødvendige ressurser til disposisjon og oversende etterspurt dokumentasjon i forbindelse med revisjon eller kontroll. Medvirknings- og dokumentasjonsplikten omfatter også underentreprenører.

Byggherren har rett til å samarbeide med andre offentlige byggherrene og samarbeidspartnere i oppfølgingen av seriositetsbestemmelser, samt innenfor lovverkets rammer å dele relevant informasjon og dokumentasjon fra oppfølgingen. Byggherren skal sikre at informasjonen deles på forsvarlig måte.

B.4. Ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden

Entreprenøren skal under hele kontraktsperioden overholde pkt. 1-4 i dette kontraktsvilkåret.

Dersom entreprenøren bruker underleverandører for å oppfylle denne kontrakten, er entreprenøren forpliktet til å videreføre og bidra til etterlevelse av kravene i leverandørkjeden.

1. Overholdelse av internasjonale konvensjoner og arbeidsmiljølovgivningen i produksjonsland
Varene og tjenestene som leveres i denne kontrakt skal være fremstilt under forhold som er i overensstemmelse med kravene i konvensjonene og lovgivningen angitt nedenfor. Kravene gjelder i entreprenørens egen virksomhet og i leverandørkjeden og omfatter:

- ILOs kjernekonvensjoner om tvangsarbeid, barnarbeid, diskriminering, fagforeningsrettigheter og retten til kollektive forhandlinger: nr. 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 og 182.

- Der hvor konvensjon 87 og 98 er begrenset ved nasjonal lov skal arbeidsgiveren legge til rette for, og ikke hindre alternative mekanismer for fri og uavhengig organisering og forhandling.
- FNs barnekonvensjon, artikkel 32.
- Arbeidsmiljølovgivningen i produksjonsland¹. Av særlige relevante forhold fremheves 1) lønns- og arbeidstidsbestemmelser, 2) helse, miljø og sikkerhet, 3) regulære ansettelsesforhold, inklusive arbeidskontrakter, samt 4) lovfestede forsikringer og sosiale ordninger.

Der hvor internasjonale konvensjoner og nasjonal lovgivning omhandler samme tema, skal den høyeste standarden alltid gjelde.

2. Polycys og rutiner for aktsomhetsvurderinger

For å sikre etterlevelse av kravene i pkt. 1, samt for å forebygge og håndtere eventuelle avvik fra kravene, skal entreprenøren senest innen 6 måneder etter kontraktsstart, ha polycys og rutiner på plass for aktsomhetsvurdering. Virksomheter som er omfattet av åpenhetsloven skal ha dette på plass ved kontraktsstart.

Det betyr at entreprenøren skal kartlegge, forebygge, begrense og gjøre rede for hvordan de håndterer risiko for negativ påvirkning på kravene i pkt. 1, og retter opp skade. I tråd med metoden for aktsomhetsvurderinger skal interessenter, særlig berørte rettighetshavere, involveres. Alvorligst risiko, uavhengig av hvor i leverandørkjeden risikoen er, prioriteres først.

Entreprenørens aktsomhetsvurderinger skal omfatte:

- 2.2. En eller flere offentlig tilgjengelige polycys, vedtatt av styret. Innholdet skal som minimum omfatte en forpliktelse om å etterleve kravene i pkt. 1, i egen virksomhet og i leverandørkjeden. En eller flere ansatte på ledelsesnivå skal ha ansvar for etterlevelse og rapportering om arbeidet med aktsomhetsvurderinger til styret. Entreprenøren skal ha rutiner for formidling og regelmessig oppfølging av slik policy i egen virksomhet og i leverandørkjeden.
- 2.3. Rutiner for å utføre regelmessige risikoanalyser i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Det innebærer å kartlegge og vurdere risiko for brudd på kravene i pkt. 1.
- 2.4. Rutinen(e) skal beskrive hvilke tiltak entreprenøren vil iverksette for å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning og skade på kravene i pkt. 1.
- 2.5. Entreprenøren skal redegjøre for rutiner for å overvåke at tiltakene blir gjennomført og har effekt.
- 2.6. Entreprenøren skal kunne vise til offentlig tilgjengelig informasjon om arbeidet med aktsomhetsvurderinger i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Dette omfatter hvordan risiko for brudd på kravene i pkt. 1, og eventuell skade i egen virksomhet og i leverandørkjeden, er håndtert.

---

¹ Her menes alle produksjonsland i leverandørkjeden der utvinning og produksjon av råvare og/eller komponent/halvfabrikata og/eller ferdigvare, inklusive distribusjon og transport, skjer.

- 2.7. Dersom entreprenøren har forårsaket, eller medvirket til skade, skal dette håndteres ved å sørge for eller samarbeide om å rette opp skaden og yte erstatning til skadelidende.

3. Kontraktsoppfølging

Entreprenøren skal sikre at kravene i pkt. 1 og 2 etterleves i egen virksomhet og i leverandørkjeden.

Dersom entreprenøren blir klar over forhold i strid med pkt. 1 og 2 i leverandørkjeden, skal entreprenøren rapportere dette til Byggherren uten ugrunnet opphold.

Byggherren kan kreve at etterlevelse dokumenteres ved en eller flere av følgende tiltak:

- 3.1. Fremvise vedtatte policy og rutiner, jf. pkt. 2.
- 3.2. Fremvise en oversikt over produksjonssenheter i leverandørkjeden, inkludert kontaktopplysninger, for utvalgte produkter, og/eller komponenter og/eller råvarer. Byggherren angir hvilke produkter og hvilken del av leverandørkjeden.
- 3.3. Besvare egenrapportering senest seks uker etter utsendelse fra Byggherren, med mindre Byggherren har satt en annen frist.
- 3.4. Fremvise gjennomført risikoanalyse, og rapportere om oppfølging og håndtering av funnene.
- 3.5. Delta i oppfølgingssamtale® med Byggherren og eventuelt andre relevante interessenter.
- 3.6. Fremvise rapport(er) relevant(e) for kravene i pkt. 1 og 2.
- 3.7. Kontroll og revisjon av kravene i pkt. 1 og 2 hos Entreprenøren.
- 3.8. Kontroll og revisjon av kravene i pkt. 1 og 2 i leverandørkjeden.

Kontraktsoppfølgingen kan gjennomføres av Byggherren eller av offentlig enhet som Byggherren samarbeider med.

Byggherren forbeholder seg retten til å dele revisjonsrapporter og annen kontraktsoppfølgingsinformasjon med andre offentlige virksomheter. De offentlige virksomhetene omfattes av taushetsplikten.

4. Sanksjoner

Ved brudd på pkt. 1-3, eller om det foreligger mangler i dokumentasjonen, gjelder sanksjonsbestemmelser i pkt. 8 med følgende tillegg og presiseringer. Byggherren kan:

- 3.1. Kreve retting: Entreprenøren skal fremlegge en tiltaksplan for når og hvordan kontraktsbruddene skal rettes. Tiltakene skal være rimelige sett i forhold til bruddenes art og omfang. Tiltaksplanen skal fremlegges innen fire uker. Ved vesentlige kontraktsbrudd kan Byggherren sette en kortere frist. Byggherren skal godkjenne tiltaksplanen og dokumentasjon av rettelser.
- 3.2. Iverksette midlertidig stans i hele eller deler av leveransen når entreprenøren ikke oppfyller kravet om å fremlegge tiltaksplan eller tiltaksplanen ikke blir overholdt. Under stans vil ikke erstatningskjøp som foretas hos annen leverandør anses som kontraktsbrudd.
- 3.3. Kreve at entreprenøren bytter underleverandør ved vesentlige kontraktsbrudd, gjentakende alvorlige brudd eller hvis tiltaksplanen ikke blir overholdt. Dette skal skje uten kostnad for Byggherren.

- 3.4. Heve kontrakten: Ved vesentlige kontraktsbrudd, gjentakende alvorlige brudd eller hvis tiltaksplanen ikke blir overholdt.

B.5. Sanksjonsloven med tilhørende forskrifter

Partene skal overholde sanksjonsloven av 16. april 2021 nr. 18 med tilhørende forskrifter. Partene skal holde hverandre løpende informert og oppdatert om forhold av betydning for dette.

Entreprenøren har ansvar og skal sørge for at selskaper i entreprenørens konsern eller selskaper som entreprenøren har kontrollerende eierskap eller myndighet i, kontraktmedhjelpere og enhver annen i leverandørkjeden, samt daglig leder, styreleder og andre ledende ansatte hos entreprenøren og i de nevnte selskaper opptrer i overensstemmelse med ovennevnte regelverk.

Entreprenøren skal på forespørsel fra byggherren, og innen 30 dager etter at forespørselen er sendt, fremlegge dokumentasjon på etterlevelse av sanksjonslovgivningen. Dette omfatter bl.a. informasjon om juridiske og fysiske personer, opprinnelse på og transport av varer, materialer, transport av varer og andre innsatsfaktorer som benyttes i gjennomføringen av kontraktarbeidene.

Dersom entreprenøren ikke sender dokumentasjon innen 30 dager etter at byggherren har fremsatt krav om dokumentasjon eller etter annen fastsatt frist skal entreprenøren betale en dagbot på kr 3 000 per hverdag inntil tilfredsstillende dokumentasjon er mottatt.

Brudd på sanksjonslovgivningen hos entreprenøren anses som et vesentlig mislighold av kontraktsforpliktelsene. Tilsvarende gjelder dersom det er klart at brudd på sanksjonslovgivningen vil inntre. Entreprenøren har bevisbyrden for at sanksjonslovgivningen er overholdt. Brudd på sanksjonslovgivningen hos en underentreprenør gir byggherren saklig grunn til å kreve utskiftning. Tilsvarende gjelder dersom det er klart at brudd på sanksjonslovgivningen vil inntre eller der underentreprenøren ikke innen angitte frister oversender etterspurt informasjon eller dokumentasjon.

C. Tekniske krav

C.1. Ytre miljø

C.1.1. Miljøstyring

Byggherren har utarbeidet miljøoppfølgingsplan (MOP), se vedlegg V04, som fastsetter miljømål- og krav til prosjektet.

Ved gjennomføring av prosjektet skal entreprenøren utpeke en person som har ansvar for oppfølging av kravene i MOP. MOP skal til enhver tid være tilgjengelig i byggherrens prosjekthotell for innsyn. Dersom entreprenøren oppdager feil eller mangler i MOP, skal byggherren varsles.

Miljø skal følges opp som eget tema i byggemøter. Entreprenøren skal kalle inn byggherren og gjennomføre minimum to miljørunder pr. mnd.

C.1.2. Klima og energiforbruk

C.1.2.1. Utslippsfri anleggsvirksomhet

Alle gravemaskiner skal driftes med utslippsfri teknologi.

Øvrige maskiner og kjøretøy er en del av tildelingskriteriene for miljø, jf. Del 1 Konkurransereglene.

Entreprenøren forplikter seg til å benytte de maskin- og kjøretøyteknologier og/eller drivstofftyper som oppgis i tilbudet eller følger som krav i kontrakten. Nye kjøretøy eller drivstofftyper som introduseres i løpet av kontraktsperioden skal være minst like miljø- og klimavennlige som opprinnelig avtalt. Ved uforutsette hendelser utenfor entreprenørens kontroll kan avtalte krav fravikes hvis det kan dokumenteres at tilsvarende erstatninger ikke er å oppdrive. En eventuell fravikelse av kravet skal godkjennes av byggherren.

Bruk av maskin- og kjøretøyteknologier og/eller drivstofftyper som oppgis i tilbudet og som det er stilt krav om skal rapporteres i henhold til pkt. D.1.2.3 og E.1 Frister.

C.1.2.2. Krav til anleggsmaskiner og kjøretøy

Alle maskiner som benyttes skal være CE-godkjent. Alle maskiner med mulighet for registrering i Maskinregisteret (eller tilsvarende register) skal være registrert før maskinen tas i bruk.

Alle dieseldrevne kjøretøy og maskiner som benyttes i kontrakten skal minst være euroklasse 6/VI og steg 4-godkjente.

Ubegrunnet eller unødvendig tomgangskjøring skal ikke forekomme på anleggsområdet.

C.1.2.3. Annen energibruk

Det skal brukes fossilfrie alternativer til oppvarming, tørk og tining. Brakkerigg skal være i henhold til krav i TEK17. Brakkeriggen skal ha system for senking av temperatur om natten og i helger og ferier.

Belysning på anleggsområdet skal være energieffektiv.

C.1.3. Ressurser og materialer

C.1.3.1. Håndtering av masser

Entreprenør skal gjøre seg kjent med og gjennomføre de krav som følger av plan for håndtering av masser "Miljøtekniske undersøkelser med tiltaksplan", vedlegg V12.

C.1.3.2. Helse- og miljøfarlige stoffer

Stoffer på «den norske prioritetslista av miljøgifter» skal ikke benyttes, ref. produktkontrollen § 3A. Entreprenør skal på forespørsel dokumentere vurderinger som er gjort for å sikre etterlevelse av substitusjonsplikten i henhold til produktkontrollen.

Dersom det er behov for å bruke produkter som inneholder farlige stoffer som listet skal dette avklares med byggherren tre uker på forhånd.

C.1.3.3. Produkter og materialer

Det stilles miljøkrav til betong og plastrør som spesifisert her:

Betong – lavkarbonklasse 30

Betong skal minst tilfredsstillende lavkarbonklasse 30 iht. gjeldende utgave av Norsk Betongforenings publikasjon nr. 37 (NB 37).

Utslippskravet gjelder for livsløpsfasene A1-A3 iht EN-15804.

Kravet skal dokumenteres med gyldig EPD eller tilsvarende miljødeklarasjon type III iht. ISO 14025.

Dokumentasjonen skal sendes byggherren senest to uker før produktet leveres.

Plastrør – 50 % fossilfri råvare

Alle plastrør (PE, PP og PVC) skal leveres med en andel på minst 50 % fossilfrie råvarer etter massebalanseprinsippet.

Kravet kan fravikes for enkeltprodukter, forutsatt at det kan dokumenteres at fossilfrie alternativer ikke er tilgjengelig i markedet. Eventuelle fravik skal godkjennes av byggherren.

Kravet skal dokumenteres med gyldig ISSC PLUS-sertifikat og bærekraftsdeklarasjon. Kravet kan alternativt dokumenteres med tilsvarende tredjepartsverifisert ordning.

Dokumentasjonen skal sendes byggherren senest to uker før produktet leveres.

C.1.4. Avfall og forurensning

C.1.4.1. Forurensset grunn

Entreprenør skal sette seg inn i og gjennomføre krav til håndtering av forurensede masser som beskrevet i MOP *vedlegg V04* og Miljøtekniske undersøkelser med tiltaksplan, *vedlegg V12*.

C.1.4.2. Akutt forurensning

Entreprenøren skal organisere sine arbeidere slik at risiko for miljøulykker reduseres.

Ved akutt forurensning plikter entreprenøren å sikre at varsling skjer umiddelbart i henhold til beredskapsplan for akutt forurensning, se *vedlegg V22*. Entreprenør plikter å iverksette tiltak for å avverge og begrense skader og ulemper dersom det oppstår hendelser med akutt forurensning eller fare for akutt forurensning.

Uhell, og hendelser som kan skade miljøet, skal registreres som avvik og rapporteres i byggemøter.

Entreprenøren skal sørge for at siste versjon av beredskapsplanen er tilgjengelig for alle arbeidstakere og innleide arbeidstakere, blant annet på prosjektets HMS-tavle.

C.1.4.3. Avfall

Minst 90 % av avfallet beregnet etter vekt skal kildesorteres på anleggsplassen. Levert avfall skal rapporteres i henhold til D.1.2.3(a) og E.1.

C.1.5. Naturmiljø

Kjente forekomster av naturverdier, registreringer av uønskede fremmede arter og rapporter knyttet til naturmangfold fremgår av MOP, vedlegg V04 og Naturmangfoldrapport vedlegg V11 og Arboristrapport vedlegg V13.

Entreprenøren skal sette seg inn i hvilke naturverdier som finnes i eller tett på anleggsområdet og hvilke hensyn som må tas for å forhindre forringelse av verdiene. Entreprenør skal kjenne til de registreringer som er gjort av fremmede arter og sette seg inn i hvilke arbeidsprosesser som kan føre til spredning av disse.

Anleggsarbeider skal utføres på en måte som minimerer belastning på naturmangfoldet. Spredning av uønskete fremmede arter skal hindres.

Bevaring og sikring av vegetasjon og større trær skal sikres i henhold til [Veileder for utomhusanlegg i Bærum kommune vedtatt 30.05.2018](#) pkt. 2.3.1 og 2.3.2.

Anleggsområdene skal sikres på en slik måte at dyreliv ikke kommer til skade.

C.1.6. Nærmiljø

C.1.6.1. Støy, støv, vibrasjoner og lys

Dersom ikke annet er beskrevet spesielt for prosjektet skal nivået for støyende arbeider følge de til enhver tid gjeldende retningslinjer og veiledere:

- [Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging](#) (T-1442/2021), særskilt, men ikke uttømmende, kapittel 6 om bygge og anleggsstøy
- [Veileder til retningslinje T-1442](#) (T-1442/2021) særskilt, men ikke uttømmende, kapittel 6 om bygge og anleggsstøy og kapittel 9 om måling.

Ved krav til lydmålinger skal støynivå fra bygge- og anleggsplassen dokumenteres fortløpende gjennom hele prosjektet. Byggherren skal ha tilgang til måldata fra støy målerne som er plassert på anleggsplassen. Entreprenøren skal varsle oppdragsgiver hver gang tillatte grenser overskrides. Entreprenøren skal registrere disse hendelsene som avvik innen 24 timer. Rapport fra målingene lastes opp i prosjekthotell iht pkt. E.1.

Tilkomstveier til bygge- og anleggsplassen må rengjøres jevnlig for å unngå spredning av støv. Entreprenøren skal for øvrig gjennomføre tilstrekkelige tiltak mot støv og tilsøling fra bygge- og anleggsdriften.

Vibrasjonsmålinger skal etableres og gjennomføres ved sprengning, pigging, peling, spunting ol. Målingene skal dokumenteres fortløpende. Rapport fra målingene lastes opp i prosjekthotell iht pkt. E.1. Det skal verifiseres at nærliggende konstruksjoner og ledninger i grunn faktisk tåler vibrasjoner før arbeidene påbegynnes, for å unngå unødvendige tvister ved skader.

Entreprenør skal unngå lysforurensning i utførelsesfasen. Utvendig lys med unntak av lys med sikkerhetsfunksjon skal være slukket i tidsrom hvor det ikke pågår arbeid. Lys skal monteres og rettes slik at de ikke er til sjenanse for tredjepart.

Entreprenøren skal i byggemøter informere byggherren om kommende arbeider og hvordan ulemper i forbindelse med støy, støv og annet vil bli håndtert i perioden.

Anleggsaktivitet som åpenbart vil ha negativ innvirkning på helsen til berørte naboer skal meldes til kommunen via skjema [Melding om overskridelse av støygrenser](#).

Skader på omgivelser som oppstår som følge av anleggsarbeidet skal utbedres så snart som mulig, for entreprenørens regning og risiko.

C.1.6.2. Kulturminner

Entreprenøren har en generell aktsomhets- og meldeplikt etter kulturminnelovens § 8.

Entreprenøren plikter å stanse sitt arbeid og varsle byggherren om funn av kulturminner.

C.1.7. Mislighold

Ved brudd på krav til klima- og miljøkrav i pkt. C.1.2 - C.1.6 kan byggherren

- a) kreve at forholdet rettes eller at misligholdet opphører,
- b) holde tilbake inntil 1 prosent av kontraktssummen, frem til forholdet er rettet eller misligholdet opphører,
- c) ilegge et forholdsmessig gebyr. I vurderingen av hva som er forholdsmessig, skal det særlig legges vekt på bruddets alvorlighetsgrad, omfang, varighet og betydning for byggherren. Entreprenørens samlede gebyransvar for brudd på kravene er begrenset til 5 % av kontraktssummen. Ansvarsbegrensingen gjelder ikke der bruddet har sin årsak i forsett eller grov uaktsomhet hos entreprenøren,
- d) kreve at entreprenøren skifter ut underentreprenøren for entreprenørens regning og risiko, dersom bruddet har skjedd hos underentreprenøren,
- e) heve kontrakten eller stanse arbeidet for entreprenørens regning og risiko dersom bruddet anses som vesentlig, uavhengig av om forholdet er rettet eller krevd rettet. Entreprenørens forsinkelse som følge av stansing etter denne bestemmelsen avskjærer ikke byggherrens rett på dagmulkt etter kontraktens bestemmelser om forsinket levering,
- f) kreve å få tiltransportert entreprenørens kontrakter med underentreprenør dersom byggherren har hevet kontrakten med entreprenøren.

Ved brudd på krav til rapportering og registrering i Maskinregisteret i henhold til pkt. C.1.2 og D.1.2.2 kan byggherren ilegge et gebyr på kr 1500 per brudd, per dag, frem til bruddet opphører.

Alle avtaler entreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

C.1.8. Andre rammebetingelser

C.1.8.1. Plan- og bygningsloven

Ved gjennomføring av tiltak som er søknadspliktige iht. Plan- og bygningsloven skal entreprenøren være ansvarlig utførende for egne kontraktsarbeider, og innfri de krav som stilles i den forbindelse.

Manglende ansvarsrett betraktes som et vesentlig kontraktsbrudd som gir byggherren rett til å heve kontrakten etter reglene i NS 8405 pkt. 39.

Entreprenøren skal bistå byggherren med nødvendig dokumentasjon som skal foreligge i tiltaket for oppfyllelse av krav gitt i eller med hjemmel i plan- og bygningsloven, jf. SAK10 § 5-5.

C.1.8.2. Organisering av anleggsområdet

Entreprenøren er ansvarlig for alle egne og felles rigg- og driftsytelser i prosjektet.

Dette omfatter blant annet nødvendige provisoriske anlegg, herunder blant annet strømforsyning, vann- og avløp, forsvarlige og provisoriske anleggs-, adkomst- og ferdselsveier, sikring og inngjerding, vakthold av egne arbeidere, fremføring av vann, elektrisitet og telefon, samt brakkerigg, WC, områder for lagring og annet i nødvendig utstrekning. Til tilrigging regnes også transport av maskiner og verktøy, samt eventuell montasje av stasjonært maskinelt utstyr.

Anleggsområdet skal til enhver tid fremstå som ryddig og oversiktlig.

Alle fasiliteter skal tilfredsstille arbeidstilsynets krav. Entreprenøren skal kontrollere og vedlikeholde alt utstyr, maskiner, verktøy og lignende på anlegget, slik at arbeidstakere på byggeplassen ivaretas når det gjelder sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.

Anleggsområdene skal avspærres og sikres på den mest betryggende måte mot uhell og ulykker.

Grøfter, groper, skrenter og bratte skråninger skal sikres med godkjent sperremateriell.

Entreprenøren skal sørge for at sperringer er intakt også utenom arbeidstid.

Grøfter og byggegropene skal gjenfylles fortløpende og overflaten reetableres og vedlikeholdes til akseptabel stand inntil endelig reetablering av overflaten.

Entreprenøren plikter til enhver tid under anleggsperioden å rette seg etter alminnelige og spesielle påbud om sikring gitt av byggherren, arbeidstilsyn, politi, vegvesen eller andre offentlige etater eller myndigheter som arbeidet angår. Utførelsen av slike eventuelle påbud gir ikke grunnlag for økonomisk vederlag fra den som gir påbudet eller byggherren, med mindre annet er avtalt.

C.1.8.3. Riggplan

Byggherre stiller riggareal kostnadsfritt for entreprenør. Entreprenøren skal utarbeide og løpende oppdatere riggplan for anleggsområdet. Planen skal inneholde kart og en beskrivelse av forhold som er av betydning for utførelsen av kontraktsarbeidet og sikkerheten til de som skal utføre arbeid på anleggsområdet, herunder:

- Inngjerding og porter
- Kontor, spise- og skiftebrakker
- Plassering av informasjonstavle
- Beredskapsutstyr, møteplasser og andre beredskapsfunksjoner
- Områder for lagring av materiell
- Områder for lagring av farlig stoffer
- Plassering av containere for avfallshåndtering
- Lagringssteder og permanente påfyllingssteder for drivstoff og ladepunkter
- Adkomst- og ferdselsveier
- Parkering
- Belysning

Listen er ikke uttømmende og tilpasses prosjektet.

Riggplan skal oversendes byggherre innen fristen angitt i pkt. E.1 Frister og godkjennes av byggherren før oppstart av kontraktsarbeidene.

C.1.8.4. Trafikkavvikling og arbeid i og ved vei

Entreprenøren er ansvarlig for all midlertidig trafikkomlegging av gangveier og kjørefelt i hele anleggsperioden.

All arbeidsvarsling, sikring, fremkommelighet og arbeids- og provisorisk skilting er entreprenørens ansvar og skal utføres i henhold til «[Arbeid på og ved veg](#)», håndbok N301:2024 utgitt av Statens vegvesen. Kravet gjelder uavhengig av type vei. I tillegg gjelder følgende:

- Bærum kommune, Vei og Trafikk sitt "[Reglement for graving, arbeider og annen bruk av kommunal vei- og gategrunn](#)",
- Bærum kommune "[Vei- og gatenormalen](#)",
- Retningslinjer for utforming og bygging av veier og gater" [Veiarbeid, drift og vedlikehold | Bærum kommune \(baerum.kommune.no\)](#).

Godkjent gravetillatelse gitt av Bærum kommune, Vei- og Trafikk for kommunale veier, Akershus fylkeskommune for fylkesveier og Statens vegvesen for riks- og europaveier skal dokumenteres overfor byggherren. Gebyrer ved innhenting av gravetillatelse viderefaktureres til byggherren uten påslag. Eventuelt straffegebyr for entreprenørens forsømmelser belastes entreprenøren.

Skilting og trafikkreguleringer skal kun utføres i henhold til godkjent skiltplan. Denne skal være godkjent av Bærum kommune for kommunale veier og Akershus fylkeskommune/Statens vegvesen for fylkes- og riksveier før arbeidene starter. Godkjenningen skal dokumenteres overfor byggherren.

Entreprenøren er ansvarlig for skiltingen og må supplere dersom skilt blir fjernet. Entreprenøren skal til enhver tid sørge for at skiltene er rene og ha rutiner for skiltkontroll. Entreprenøren plikter å etterse skilter og sperremateriell også i helger og ferier. Ved manglende skilting og oppmerking vil byggherren straks stoppe arbeidene inntil manglene er utbedret.

Ved midlertidig bruk og leie av fylkeskommunal gategrunn i forbindelse med bygge og anleggsvirksomhet mv. skal entreprenøren følge [Akershus fylkeskommunes Retningslinjer for midlertidig bruk og leie av fylkeskommunal gategrunn ved bygge- og anleggsarbeid mv.](#) og inngå standard leieavtale i henhold til retningslinjene. Leieavtalen skal dokumenteres overfor byggherren.

For øvrig gjelder følgende generelle krav:

- Alle gang- og kjøreareal som blir berørt av entreprenørens virksomhet i anleggsperioden (både private og offentlige arealer), skal sikres mot anleggsvirksomheten.
- Adkomster og ferdselsveier til naboeiendommer og offentlige arealer skal opprettholdes for vanlig ferdsel i hele anleggsperioden, være sikre og tilrettelagt for avfallshenting og postmottak.
- Gående skal sikres spesielt, både mot anleggsarbeidet og mot annen trafikk.
- Skilt og sperremateriell skal være plassert ut før arbeidene starter.

- Fysisk stenging mellom anleggsområdet og trafikkareal/kjørende trafikk, skal utføres i hht. håndbok N 101:2025 «[Trafikksikkert sideterreng og vegsikringsutstyr](#)» og N301:2024, utgitt av Statens vegvesen.
- Entreprenøren er ansvarlig for at adkomst for utrykningskjøretøy opprettholdes kontinuerlig. Utenom arbeidstid skal det være full fremkommelighet for personbiler, utrykningskjøretøy og brøytebil.
- Entreprenøren skal besørge all nødvendig LED belysning, rekkverk, snørydding, salting/strøing, rengjøring og vedlikehold av veier, plasser og ferdselsveier innenfor anleggsområdet.

C.1.8.5. Naboforhold

Entreprenøren skal planlegge utførelsen av sine anleggsarbeider på en slik måte at naboer og andre parter i minst mulig grad blir berørt av anleggsvirksomheten.

Entreprenør skal informere berørte naboer om pågående og planlagt anleggsdrift, og hvordan dette vil kunne påvirke dem med tanke på trafikkavvikling/adkomst til eiendommer, støyende arbeider, kvelds- og helgearbeid etc. Informasjonen skal gis i god tid før oppstart av de aktuelle arbeidene, og på en hensiktsmessig måte gjennom for eksempel informasjonsskriv, anleggsskilt, sms-varsling. Arbeid med informasjon skal koordineres med byggherren.

C.1.8.6. Eksisterende kabler og ledninger

Eksisterende offentlige og private vann- og avløpsledninger og kabler i grunnen som berøres av anlegget er vist på tegninger i den utstrekning de er kjent.

Før graving påbegynnes skal entreprenøren sørge for påvisning av ledninger og kabler og skaffe gravetillatelse. Ved ledninger, jordkabler og luftstrek skal entreprenøren innrette seg etter de krav og instruksjoner som anleggenes eiere stiller. Dersom anlegget flyttes eller endres, skal entreprenøren stedfeste og rapportere dette til byggherren og ledningseier i henhold til dokumentasjonskravene i ledningsregistreringsforskriften med tilhørende standard. Oppdager entreprenøren uforutsette ledningsanlegg under graving, skal han, uavhengig av om anlegget flyttes eller endres, omgående rapportere til byggherren og ledningseier.

Entreprenøren har det fulle ansvar for at ledninger og kabler i grunnen og luften ikke skades som følge av arbeidene. Skader som måtte oppstå, skal repareres av anleggets eier på entreprenørens bekostning. Entreprenøren er også ansvarlig for indirekte skader som følge av brudd på eksisterende ledninger og kabler, og anbefales å ha forsikring som dekker eventuelle KILE-krav (kvalitetsjusterte inntektsrammer ved ikke levert energi).

Det må påregnes stans i arbeidene på grunn av spørsmål om eksisterende kabler og ledninger i grunnen. Entreprenøren må legge opp sine arbeider slik at andre arbeider kan utføres i den tiden det tar å frembringe en avgjørelse fra anleggenes eier.

C.1.8.7. Stikning og stikningsgrunnlag

Entreprenørens ansvar omfatter all stikning og utsetting som er nødvendig for gjennomføring av arbeidene og for byggherrens kontroll av stikning før og under arbeidet. Byggherren bestemmer

format for overlevering av stikningsdata. I mindre entrepriser kan dette kun være angivelse på tegninger. I større entrepriser kan overlevering også skje på digitale filer etter nærmere avtale.

Koordinatsystem og målegrunnlag for prosjekteringen vil bli oppgitt. De samme punktene skal benyttes som stikningsgrunnlag for utførelsen. Entreprenøren skal kontrollere at høydegrunnlaget oppgitt av byggherren stemmer. Entreprenøren skal sikre og supplere disse ved behov.

C.1.8.8. Vannulemper og lensing

Entreprenøren må regne med ulemper knyttet til vannføring i eksisterende ledninger, grunnvann, overflateavrenning, utlekking fra utette ledninger og eventuell påvirkning fra varierende vannstand. Entreprenøren må påregne permeabel grunn. Ved behov for fjerning/håndtering av lensevann, skal entreprenør primært sørge for reinfiltrering av vann i grunnen. Påslipp på kommunalt ledningsnett krever tillatelse fra Bærum kommune, avdeling Vann og avløp og rensing av vannet (f. eks. gjennom sedimenteringsløsninger). Alle kostnader dekkes av entreprenøren.

C.1.8.9. Sanksjoner ved ikke varslet avbrudd i vannforsyningen

Entreprenøren skal betale byggherren en bot på kr 10 000,- for hver gang han har forårsaket avbrudd i vannforsyningen som ikke er forhåndsvarslet.

C.2. Teknisk beskrivelse

Mengdebeskrivelse for prosjektet er utarbeidet med grunnlag i NS 3420, se vedlegg V01 Mengdebeskrivelse.

C.3. Tegninger

Tegninger, se vedlegg V02 Tegninger.

C.4. Tekniske referansedokumenter

Følgende styrende dokumenter gjelder for entreprisen, i tillegg til relevant lovgivning:

(a) Vann, avløp og renovasjon:

- [VA-norm Bærum kommune](#), herunder også spesielt
  - [VA-norm vedlegg 3-5 Matrise for sanksjoner ved overskridelse av toleransekrav](#)
  - [VA-norm vedlegg 3-8 Klargjøring og idriftsettelse av nye vannledninger](#)
  - [VA-norm vedlegg 3-9 Lokale bestemmelser for innmåling og dokumentasjon av VA-ledningsnett](#)
- [VA-miljøblad](#)

(b) Vei, trafikk og belysning:

- Bærum kommune, Vei og Trafikks [Reglement for graving, arbeider og annen bruk av kommunal vei- og gategrunn](#) av 13.11.2015
- Bærum kommunes Vei og gatenormal av 24.05.22 med tilhørende relevante normark: <https://www.baerum.kommune.no/tjenester/vei-trafikk-og-parkering/vei-og-gatenormalen/>

- Bærum kommunes Gate- og veilysnorm rev 02.06.23 med tilhørende normark IN100-103: <https://www.baerum.kommune.no/tjenester/vei-trafikk-og-parkering/vei--og-gatenormalen/>

(c) Annet:

- Retningslinjer for støy og støv:
  - [Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging](#) (T-1442/2021), særskilt, men ikke uttømmende, kapittel 6 om bygge og anleggsstøy
  - [Veileder til retningslinje T-1442](#) (T-1442/2021) særskilt, men ikke uttømmende, kapittel 6 om bygge og anleggsstøy og kapittel 9 om måling.

(d) Prosjektspesifikke:

- Miljøoppfølgingsplan (MOP), vedlegg V04
- Miljøteknisk grunnundersøkelser med tiltaksplan forurenset grunn datert 16.10.2024, vedlegg V12
- Geoteknisk notat 29.04.2026/rapport 17.03.2026 , vedlegg V07/V08 (2 stk rapporter)
- Forhåndsuttalelse Elvia datert 03.12.2025, se vedlegg i [del 1 Konkurranseregler, vedlegg 6]
- Arboristrapport 06.03.2025, vedlegg V13
- Fagrapport Naturmangfold, 21.01.2026, Vedlegg V11
- Rapport miljørisikoanalyse med plan for håndtering av anleggsvann, 30.03.2026, vedlegg V10

C.5. Dokumentasjon av utført kontraktsarbeid

Dokumentasjon av kvalitet, FDV- og sluttdokumentasjon som angitt i dette kapitlet skal leveres fortløpende der det er mulig. Endelig frist for levering av dokumentasjonen følger av pkt. E.1 Frister.

Dokumentasjonen skal legges inn i prosjekthotellet i henhold til byggherrens mappestruktur hvis ikke annet er avtalt.

Entreprenøren er ansvarlig for at den leverte dokumentasjonen samsvarer med kravene, og skal be byggherren om gjennomgang for å sikre kontraktsmessig oppfyllelse når de er levert og kvalitetssikret av entreprenøren. Dokumentasjonen skal inneholde informasjon som ivaretar sikkerhet, helse og arbeidsmiljø ved fremtidige arbeidet på anlegget, jf. byggherreforskriften § 12.

C.5.1. Dokumentasjon av kvalitet

DOKUMENTASJON AV KVALITET
VA-anlegg i grøft (grøfteanlegg) I henhold til VA-norm vedlegg 3-5 Matrise for sanksjoner ved overskridelse av toleransekrav. Dokumenteres ved bruk av kontrollskjema for VA-anlegg i grøft, vedlegg V28.
Traubunn og lag i overbygninger på vei/plass (x, y, z) kof/sosi-fil
Veielementer ved veilinjer (x, y, z). kof/sosi-fil Kantsteinslinjer, gjerder, stolper, synlige og ikke synlige konstruksjoner osv.

Utforing vann- og avløp No-dig
Entreprenørens sjekkliste for kvalitetskontroll oversendes byggherren før utførelse
Armering
Entreprenørens sjekkliste for kvalitetskontroll oversendes byggherren før utførelse Armeringstegninger kontrolleres og signeres av entreprenøren før utførelse.
Montering av armatur i vannkum
Entreprenørens sjekkliste for kvalitetskontroll oversendes byggherren før utførelse
Sjokkloring av provvann
Dokumenteres i henhold til egenkontrollskjema i VA-normen del 4 pkt 4.A, underpkt. 3.4. Entreprenørens sjekkliste for kvalitetskontroll oversendes byggherren før utførelse.
Rapport fra trykkprøving og desinfisering/nøytralisering av vannledninger. Rapport og digital video fra rørinspeksjon av vannledninger.
Dokumenteres i henhold til VA-norm vedlegg 3-9 Lokale bestemmelser for innmåling og dokumentasjon av VA-ledningsnett pkt. 5, 6 og 7 Vedlegg V26
Rapport og digital video fra rørinspeksjon av alle nye ledninger, unntatt vannledninger.
Dokumenteres i henhold til VA-norm vedlegg 3-9 Lokale bestemmelser for innmåling og dokumentasjon av VA-ledningsnett pkt. 5 Vedlegg V26

C.5.2. FDV- og sluttdokumentasjon

FDV-DOKUMENTASJON
Innmålingsdata VA
Private ledningsanlegg: Se VA-norm vedlegg 3-9 Lokale bestemmelser for innmåling og dokumentasjon av VA-ledningsnett pkt. 1, 9 og 11. Det skal bl.a. leveres dokumentasjon på at data for alle berørte private ledningsanlegg er meldt inn. Forankringer/hjelpekonstruksjoner: Se VA-norm vedlegg 3-9 Lokale bestemmelser for innmåling og dokumentasjon av VA-ledningsnett pkt. 11 vedlegg C-H Vedlegg 26
Veilysanlegg
Dokumentasjon av veilysanlegg, ref. gjeldende gate- og veilysnorm Teknisk veilysnorm, kap.2.4. Det skal også leveres skisse med Mac-adresser for lysstyringsnoder.
Veielementer ved veilinjer (x, y, z). kof/sosi-fil
Kantsteinslinjer, gjerder, stolper, synlige og ikke synlige konstruksjoner osv.
Bildedokumentasjon
Se VA-norm vedlegg 3-9 Lokale bestemmelser for innmåling og dokumentasjon av VA-ledningsnett pkt. 4. Alle bilder skal orienteres mot nord. Vedlegg 26
Grunnlag for «som bygget» – tegninger, VA
se VA-norm vedlegg 3-9 Lokale bestemmelser for innmåling og dokumentasjon av VA-ledningsnett pkt. 1 og 2 Avvikende utførelse markeres på siste rev. av arbeidstegning. Alle tallverdier som målsetting, koordinater, høyder, fall, lengder skal oppdateres til samsvar med innmålingsdata nevnt ovenfor.

All markering utføres tydelig slik at byggherren kan utarbeide som bygget tegninger uten nærmere forklaring
Vedlegg 26

Datablad

Dokumentasjon/datablad for:

- Vannledningsarmatur
- El-installasjoner
- Automatikk
- Ventilpådrag
- Grusfraksjoner
- Jord, kompost, gjødsel
- Evt. annet som defineres i kontrakt

C.5.3. Geodata

Entreprenøren er ansvarlig for å melde inn kartdata til Bærum kommune i henhold til vedlagte krav og retningslinjer, se vedlegg V26 Bærum kommunes krav og retningslinjer for «som bygget» kartdata for oppdatering av FKB kartgrunnlag.

Kartdata skal oversendes Bærum kommune ved Geodata@baerum.kommune.no innen fristen angitt i pkt. E.1.

D. Krav til byggeprosessen**D.1. Administrative rutiner****D.1.1. Møter****D.1.1.1. Oppstartsmøte**

Før anleggsarbeidene starter, skal byggherren innkalle til et oppstartsmøte for å avklare og gjennomgå kontrakten og den praktiske gjennomføringen av denne, samt partenes samarbeids- og beslutningsrutiner.

Oppstartsmøtet gjennomføres uten at fordeling av ansvar og risiko i kontrakten endres.

Underentreprenører som det er inngått avtale med, skal delta på oppstartsmøtet.

Byggherren fører referat fra oppstartsmøtet. Referatet fra oppstartsmøtet skal forelegges og aksepteres av senere valgte underentreprenører og innleide arbeidstakere som forutsetning for deres gjennomføring av kontraktsarbeidet.

D.1.1.2. Byggemøter

Byggemøter skal avholdes hver andre uke, med mindre byggherren bestemmer noe annet. Referat føres av byggherren eller den han utpeker.

Faste punkter på agendaen skal være:

- Hendelser
- Fremdrift/status

- Teknisk
- Provisorisk
- Arbeidsgrunnlag
- Offentlige krav og tillatelser
- SHA/HMS og vernerunde
- Ytre miljø/MOP
- Dokumentasjon av utført arbeid
- Byggherrens organisasjon og administrative leveranser
- Entreprenørens organisasjon og administrative leveranser
- Økonomi
- Endringer/varsler
- Avvik
- Naboforhold og tredjepart

D.1.2. Rapportering

D.1.2.1. Rapportering av HMS og seriøsitet

Entreprenøren skal innen fristen angitt under pkt. E.1 Frister rapportere status for HMS og oppfyllelse av seriøsitetskravene i kontrakten, herunder opplysninger om:

- totalt antall timer i prosjektet
- totalt antall timer utført av mannskap med fagbrev / svennebrev, ufaglærte og lærlinger og mannskap ansatt via bemanningsforetak iht. pkt. B.3.2, B.3.3, B.3.8.
- totalt antall RUH registrert, personskader med fravær utover skadedagen, personskader uten fravær og nestenulykker

Opplysningene skal registreres i webskjema; [Innrapporteringsskjema for HMS og seriøsitet](#)

Personskader og nestenulykker skal rapporteres i prosjekthotellet som avvik i henhold til pkt. E.1.

D.1.2.2. Miljørapportering

(a) Rapportering på energibruk og masser

Entreprenøren skal innen fristen angitt under pkt. E.1 Frister rapportere på drivstoff- og/eller energiforbruk, massehåndtering og -transport, samt bruk av overflater/dekke og -transport. Rapporteringen skal omfatte egne arbeidere og andre virksomheter som entreprenørens benytter i sin kontraktsgjennomføring. Entreprenøren skal benytte webskjema for å sende inn følgende miljødata:

- Drivstoff (l), biogass (kg), hydrogen (kg) og energi (kWh) – forbruk for alle anleggsmaskiner, og kjøretøy for massetransport. I tillegg skal øvrig transport og andre tiltak inkluderes, som innebærer transport av materialer, utstyr og personell og eventuelle andre tiltak som Entreprenøren har tilbudt i kontrakten.
- Massehåndtering (tonn og km) – mengder (tonn) for de ulike tilstandsklassene og lengde (km) de ulike massene er transportert. Oppgi også pukkverk/lastested/prosjekt/mottak/deponi massene kjøres fra og/eller leveres til.

- Overflate/dekke – type dekke/belegg, mengder (tonn) og hentested
- Overflate/dekke – hvilket transportmiddel som er benyttet for å frakte de ulike materialene og avstanden (km) de ulike materialene er transportert

Webskjemaet er tilgjengelig fra

<https://skjema.baerum.kommune.no/dialogue/BK648/>

D.1.2.3. Status på bruk av maskin- og kjøretøyteknologier og/eller drivstofftyper

Bruk av de maskin- og kjøretøyteknologier og/eller drivstofftyper som oppgis i tilbudet eller som følger av krav i kontrakten skal rapporteres i skjemaet i Vedlegg V06 Månedssrapport maskiner og kjøretøy i henhold til pkt. E.1. Rapporteringen gjelder kun for maskiner og kjøretøy som er utslippsfrie eller driftet på biogass. Eventuelt kan byggherren gis innsyn ved tilsvarende tilgang til samme data i entreprenørens systemer.

(a) Rapportering på levering av avfall og forurensede masser

Avfallshåndtering og kvittering fra godkjente avfallsmottak på levering av avfallsfraksjoner og forurensede masser skal leveres fortløpende gjennom hele prosjektet og rapporteres i prosjekthotellet i henhold til pkt. E.1.

Når arbeidet er ferdigstilt, skal entreprenør levere sluttrapport i prosjekthotellet som dokumenterer håndteringen av alt avfall; total mengde, mengder innen hver kategori og total sorteringsgrad.

D.1.2.4. Månedssrapport

Entreprenøren skal innen fristen angitt under pkt. E.1 levere en månedssrapport i prosjekthotellets mappe 02. Referater og rapporter.

Månedssrapporten skal som minimum inneholde:

- a) Organisering og bemanning
- b) Hovedaktiviteter i perioden
- c) SHA/HMS-forhold, status på entreprenørens arbeide iht Byggherreforskriften § 18, utover rapportering av SHA, jf pkt. D.1.2.1
- d) Fremdrift, herunder andel utført/gjenstående, kritiske aktiviteter, beskrivelse ved etterslep
- e) Økonomi, herunder bl.a avdrag, målebrev og endringer
- f) Ytre miljø/MOP, jf pkt. C.1, D.1.2.3(a)
- g) Klima- og energiforbruk, jf pkt. D.1.2.2(a), D.1.2.3
- h) Kvalitet/Kvalitetssikring
- i) Status/plan for FDV- og sluttdokumentasjon
- j) Byggherrens leveranser
- k) Eventuelle risikoforhold og avklaringer
- l) Avvik og andre hendelser som er sentralt for byggherren å få informasjon om
- m) Grensesnitt, samordning og tredjeparter
- n) Viktige/kritiske aktiviteter neste periode

D.1.3. Bruk av prosjekthotell (Interaxo)

Ved gjennomføring av oppdraget skal byggherrens prosjekthotell (Interaxo) benyttes av alle aktører i prosjektet, med mindre noe annet er avtalt mellom partene.

Med mindre annet er avtalt, skal alle skriftlige leveranser og dokumentasjon i prosjektet leveres i Interaxo. Leveransen/dokumentasjonen regnes ikke som levert før det er arkivert i riktig mappe i Interaxo.

Entreprenøren er ansvarlig for at relevant personell i prosjektet har tilstrekkelig kunnskap om bruk av Interaxo.

D.1.4. Utskiftning av nøkkelpersonell

Entreprenøren skal benytte avtalt personell. Entreprenøren kan ikke uten byggherrens skriftlige samtykke skifte ut sin prosjektleder, anleggsleder eller andre nøkkelpersoner.

Ved bytte av personell kreves det at den nye ressursen ha dokumentert tilsvarende eller bedre kompetanse og erfaring enn den ressursen som byttes ut.

Byggherren kan bare nekte samtykke dersom han har saklig grunn. Byggherren skal svare innen rimelig tid etter han har mottatt skriftlig forespørsel om samtykke.

Entreprenøren bærer risikoen for utskiftingen, herunder bl.a. kostnader knyttet til nødvendig overlapp og opplæring av nytt personell.

Dersom slikt personell, uten skriftlig samtykke skiftes ut, på tross av at byggherren har saklig grunn til å nekte, betales en dagmulkt på NOK 10.000 per dag. Dette gjelder ikke dersom forholdet rettes innen en rimelig frist fastsatt av byggherren. Dagmulkt påløper uansett ikke der byggherren har unnlatt å påberope seg kontraktsbrudd uten ugrunnet opphold etter at han ble kjent med personskiftet. Samlet dagmulksansvar etter denne bestemmelse er begrenset til 10 % av kontraktssummen, maksimalt NOK 500.000. Mulkten skal betales i tillegg til eventuell dagmulkt for forsinkelse.

D.1.5. Fakturering

Fakturaer og kreditnotaer leveres som elektroniske fakturaer i det offentlige standardformatet – Elektronisk Handels Format (EHF).

Samtlige fakturaer skal merkes med:

- Bærum kommunes organisasjonsnummer 935 478 715.
- Referanse på 5 siffer, ansvarsnummer 45700 i referansefeltet. Dette angir det tjenestested som er mottaker av fakturaen i Bærum kommune.
- Prosjektnummer, prosjektnavn, kontraktsnummer
1000999, Hamang Nord Vannledning K01
- Prosjektleders navn: Hildegunn Østerbø Sørumsdalen

A-nota:

Før avdragsnota sendes skal fakturagrunnlaget i form av mengdeoppsett med eventuelle målebrev og annen nødvendig dokumentasjon forelegges byggherrens representant eller hans byggeleder i prosjekthotellet for kontroll som grunnlag for akontoutbetaling.

Avdragsfaktura skal sendes en gang i måneden med kuttdato siste søndag i måneden.

Avdragsfakturaen skal være spesifisert på kontraktens mengdebærende poster.

For poster som er avsluttet, samt for poster der det tas ut mer enn 70 % av kontraktsmengden, skal det vedlegges detaljerte målebrev med nødvendige beregninger, skisser mv. som dokumentasjon på at det utførte er i samsvar med det som faktureres. Entreprenøren skal videre som grunnlag for slike målebrev ha utført nødvendige oppmålinger. På øvrige mengder skal det foreligge beregninger og dokumentasjon som sannsynliggjør at det fakturerte er i henhold til det som er utført.

T-nota:

Faktura for godkjente endringsarbeider skal referere til endringsordrenummer, samt nødvendig og kontrollbar dokumentasjon for eventuelle regulerbare poster eller regningsarbeid. Attesterte material- og timelister skal vedlegges alle fakturaer for regningsarbeid.

Godkjente endringsordrer skal faktureres separat per endringsordre, med mindre det er avtalt månedlige eller et annet intervall for avdrag.

Feil fakturering/omtvistede fakturaer:

En faktura anses ikke mottatt hos byggherren før fakturaen er i samsvar med kontraktens faktureringsrutiner.

Hvis byggherren er uenig i grunnlaget for deler av entreprenørens faktura, skal entreprenøren sende kreditnota for hele fakturabeløpet, samtidig som han sender to nye fakturaer for henholdsvis omtvistet og uomtvistet fakturabeløp.

D.2. Kvalitetssikring

Entreprenøren skal ha og opprettholde et styringssystem som minimum oppfyller kravene i følgende kapitler i NS-EN-ISO 9001:2015 Ledelsessystemer for kvalitet;

- Kapittel 4.4. Ledelsessystemet for kvalitet og systemets prosesser
- Kapittel 5.1. Lederskap og forpliktelse
- Kapittel 7.0 Støtte
- Kapittel 9.1. Overvåking, måling, analyse, evaluering
- Kapittel 9.2. Interne revisjoner

Styringssystemet skal også oppfylle kravene i NS-EN-ISO 14001:2015 Ledelsessystemer for miljø kapittel 4 Krav til miljøstyringssystem, eller tilsvarende krav i andre relevante miljøstandarder.

Entreprenøren skal utarbeide en kontraktsesifikk kvalitetsplan som bygger på NS-EN-ISO 10005:2018 og Byggherrens overordnede kvalitetsplan i vedlegg V05. Hvis ikke annet er avtalt, skal kvalitetsplanen foreligge innen fristen angitt under pkt. E.1.

Entreprenøren skal kunne dokumentere at han utfører revisjoner av sitt arbeid opp mot kravene i styringssystemet og kvalitetsplanen. Hvis ikke annet avtales, skal revisjoner skje minimum en gang per år. Byggherren skal kunne delta på systemrevisjoner.

D.3. Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA)

D.3.1.1. SHA-plan

Byggherren har utarbeidet utkast til SHA-plan etter byggherreforskriften, se pkt. G vedlegg V03 SHA-plan. SHA-planen vil oppdateres fortløpende av byggherren i hele prosjektperioden.

SHA-planen inneholder beskrivelse av prosjektets organisering og entreprisform, byggherrens tidsplan, SHA-risiko, spesifikke og forebyggende tiltak, samt rutine for håndtering av endringer av planen.

Entreprenøren skal sørge for at siste versjon av SHA-planen er tilgjengelig for alle arbeidstakere og innleide arbeidstakere, blant annet på prosjektets HMS-tavle. Til enhver tid gjeldende SHA-plan skal for øvrig gjøres kjent nedover i kontraktskjeden.

Entreprenøren plikter å informere byggherren om behov for endring i planen som kan ha betydning for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, slik at SHA-planen blir av best mulig kvalitet og til enhver tid er oppdatert.

Krav knyttet til SHA og internkontroll fremgår også i Bærum kommunes seriøsitetsbestemmelser i pkt. B.3.

D.3.1.2. Forebyggende tiltak

Entreprenøren skal i forbindelse med arbeidene sørge for at krav om forebyggende tiltak som nevnt i byggherreforskriften § 9 blir oppfylt.

D.3.1.3. HMS-plan

Entreprenøren skal utarbeide og vedlikeholde en prosjektspesifikk HMS-plan som dokumenterer at alle kravene i internkontrollforskriften er ivaretatt. Entreprenøren skal implementere all risiko identifisert i SHA-planen i egen HMS plan og integrere SHA-krav som en del av entreprenørens egne systemer. Hvis ikke annet er avtalt, skal HMS-planen foreligge innen fristen angitt under pkt E.1.

D.3.1.4. Varsling og rapportering ved alvorlige hendelser

Bærum kommune har som overordnet mål at prosjektet gjennomføres uten personskader.

Entreprenøren skal utarbeide varslingsplan for alvorlige hendelser/ulykker basert på byggherrens mal, se vedlegg V23 Mal for varslingsplan ved alvorlige hendelser.

Varslingsplanen skal oversendes byggherren innen fristen angitt i pkt. E.1.

Entreprenøren plikter omgående og senest innen 24 timer å registrere hendelser knyttet til personskader og nestenulykker som avvik i prosjekthotellet.

D.4. Øvrige krav til byggeprosessen

D.4.1. Reklame og kontakt med media

Dersom entreprenøren eller dennes underentreprenører / leverandører / prosjekterende for reklameformål eller på annen måte ønsker å gi offentligheten informasjon om oppdraget, utover å

oppgi oppdraget som generell referanse, skal dette forelegges og godkjennes av byggherren på forhånd. Byggeplasskilt/banner skal godkjennes av byggherren før montering.

E. Frister og dagmulkt

E.1. Frister

Milepæl/leveranser	Dato – frist	Dag-mulkt	Sats
Administrative leveranser			
Sikkerhetsstillelse	NS 8405 pkt. 9.1		
Kopi av forsikringsbevis	2 uker etter kontraktsinngåelsen		
HMS-plan jf. D.3.1.3	2 uker etter kontraktsinngåelse og senest innen oppstart av anleggsarbeidene	x	0,1 promille av kontrakts-summen, likevel minst kr 1000,- per dag inntil forholdet er rettet
Riggplan	2 uker før oppstart av anleggsarbeidene	x	0,1 promille av kontrakts-summen, likevel minst kr 1000,- per dag inntil forholdet er rettet
Varslingsplan for alvorlige hendelser, jf. pkt. D.3.1.4	2 uker før oppstart av anleggsarbeidene		
Personskader og nestenulykker, jf. pkt. D.3.1.4	Innen 24 timer fra hendelsestidspunktet		
Fremdriftsplan	2 uker etter kontraktsinngåelsen		
Egenrapportering av lønns- og arbeidsvilkår og seriøsitet, jf. B.3.1	4 uker etter kontraktsinngåelsen	x	0,1 promille av kontrakts-summen, likevel minst kr 1000,-

			per dag inntil forholdet er rettet
Kvalitetsplan	4 uker etter kontraktsinngåelsen	x	0,1 promille av kontraktssummen, likevel minst kr 1000,- per dag inntil forholdet er rettet
Policys og rutiner for aktsomhetsvurdering skal være på plass, jf pkt. B.4	Ved kontraktsstart, eller senest 6 måneder etter kontraktsstart		
Rapportering av støy- og vibrasjonsmålinger, jf pkt. C.1.6.1	Den 12. hver måned		
Rapportering HMS og seriøsitet, jf. pkt. D.1.2.1	Den 12. hver måned		
Rapportering på energibruk og masser, jf pkt. D.1.2.2(a)	Den 12. hver måned		
Status på bruk av maskiner og kjøretøy, jf. pkt. D.1.2.3	Den 12. hver måned		
Rapportering på levering av avfall og forurensede masser, jf pkt. D.1.2.3(a)	Den 12. hver måned		
Månedsrapportering, jf. pkt. D.1.2.4	Den 12. hver måned		
Komplett FDV- og sluttdokumentasjon, jf. C.5	Fortløpende og senest 2 uker før påbegynnelse av overtakelsesforretning		
Levering av Geodata kartdata	Fortløpende og senest 2 uker før påbegynnelse av overtakelsesforretning		
Fremdrift			
Oppstart	Høsten 2026		
Overtakelse kontraktsarbeidet	23.08.2027	x	

E.2. Dagmulkter

Dagmulkter er fastsatt i henhold til satser i tabell ovenfor. For de dagmulktbelagte frister hvor det ikke er oppgitt særskilt sats i tabellen over, gjelder bestemmelsene i NS 8405.

E.3. Framdriftsplanlegging

Entreprenøren skal utarbeide og fremlegge en detaljert fremdriftsplan innen fristen angitt i pkt. E.1.

Fremdriftsplan skal inneholde entreprenørens hovedaktiviteter og hvilke andre aktiviteter disse er avhengige av, herunder forholdet til arbeid som utføres av sideentreprenører og andre av byggherrens kontraktsmedhjelpere. Fremdriftsplanen skal i tillegg vise dagmulktbelagte og andre viktige milepæler, levering av FDV- og sluttdokumentasjon og ta hensyn til SHA-plan.

Er det ikke angitt dato for oppstart i pkt. E.1 Frister, skal entreprenøren påbegynne oppdraget snarest mulig etter kontraktsinngåelsen.

F. Vederlaget

Se Del 3 Tilbudsskjema.

G. Vedlegg

Nr	Navn	Dato	Rev.
Prosjektspesifikke vedlegg (1-13):			
V01	Mengdebeskrivelse	03.06.2026	1.0
V02	Tegninger	05.06.2026	1.0
V03	SHA-plan	22.05.2026	1.0
V04	Miljøoppfølgingsplan (MOP)		
V05	Byggherrens overordnede kvalitetsplan		
V06	Månedsrapport kjøretøy og maskiner		
V07	Geoteknisk prosjekteringsnotat	17.03.2025	1.0
V08	Geoteknisk notat	29.04.2026	1.0
V09	Tilleggsnotat spunt	08.04.2026	1.0
V10	Miljørisikoanalyse anleggsvann	30.03.2026	1.0
V11	Naturmangfoldrapport	21.01.2026	1.0
V12	Miljøtekniske undersøkelser med tiltaksplan	16.10.2024	1.0
V13	Arboristrapport	06.03.2025	1.0
Generelle vedlegg (V19 -V28)			
V19	Varsel fra entreprenør til byggherre NS 8405		
V20	Byggeblankett NS 8405 B (Formular for entreprenørens sikkerhetsstillelse)		
V21	Egenrapportering av lønns- og arbeidsvilkår - Leverandør		
V23	Beredskapsplan for akutt forurensning		
V24	Varslingsplan for alvorlige hendelser		
V25	Klargjøring og idriftsettelse av nye vannledninger		
V26	Lokale bestemmelser for innmåling og dokumentasjon av VA ledningsnett		
V27	Bærum kommunes krav og retningslinjer for «som bygget» kartdata for oppdatering av FKB kartgrunnlag		
V28	Kontrollskjema for VA-anlegg i grøft		